

UCHWAŁA NR L/535/2014
RADY MIEJSKIEJ W KŁODZKU
Z DNIA 28 SIERPNI 2014r.

w sprawie przyjęcia Programu usuwania azbestu
z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.), Rada Miejska w Kłodzku uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się "Program usuwania azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko" w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kłodzka.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
w Kłodzku

dr n. med. Piotr Brzostowicz

Uzasadnienie

Niniejsza uchwała jest realizacją zadań nałożonych przez Radę Ministrów w przyjętym "Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" (uchwała nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. zm. uchwałą nr 39/2010 z dnia 15.03.2010 r.).

Gospodarka odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest i jego utylizacja, jest ważnym elementem całego systemu gospodarki odpadami, a także integralną częścią planów gmin, powiatów i województw. Dla realizacji tego celu został opracowany „Program usuwania azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko”. Dokument ten w sposób przejrzysty ujmuje zagadnienia ściśle związane z realizacją nałożonych na gminy obowiązków wynikających z programu krajowego, w odniesieniu do zagadnień gospodarowania azbestem na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko. Program określa m.in. obowiązki właścicieli, zarządców nieruchomości i wykonawców prac, które polegają na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Program przedstawia również aktualny stan w zakresie ilości wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko, określa harmonogram realizacji Programu, koszty związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest oraz wskazuje źródła finansowania Programu.

Burmistrz Miasta Kłodzka wystąpił w dniu 15.05.2014 r. do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz w dniu 27.06.2014 r. do Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu z wnioskiem o zajęcie stanowiska w sprawie możliwości odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla „Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko”.

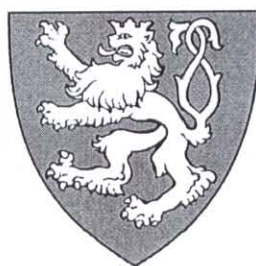
Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu, ustosunkowując się do złożonego wniosku w piśmie z 16 czerwca 2014 r. znak: WSI.410.239.2014.AW, uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu.

Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 9 lipca 2014 r. znak: ZNS.9011.979.2014.DG, uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz konieczność wdrożenia Programu do realizacji zasadne jest podjęcie niniejszej uchwały.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
w Kłodzku

dr n. med. Piotr Brzostowicz

Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko

WGS 84
POLSKA

Opracowany przez Zespół

WGS84 Polska Sp. z o.o.
ul. Białostocka 22 lok. 30
03-741 Warszawa

www.wgs84.pl

Spis treści

1. Wstęp	4
1.1. Cel i zadania <i>Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko</i>	5
1.2. Zgodność <i>Programu</i> z krajowymi, wojewódzkimi oraz powiatowymi dokumentami programowymi	6
1.2.1. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	6
1.2.2. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego 2012 ...	7
1.2.3. Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu kłodzkiego – aktualizacja na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016	8
1.3. Azbest, właściwości i zastosowanie	9
1.4. Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka	11
2. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	14
3. Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko 20	
3.1. Ogólna charakterystyka Gminy Miejskiej Kłodzko	20
3.2. Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji	21
3.3. Analiza wyników inwentaryzacji wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko	23
3.3.1. Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych	23
3.3.2. Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków	23
3.3.3. Płyty azbestowo-cementowe w płytach osłonowych balkonów i loggii oraz w elewacjach budynków wielorodzinnych	24
3.3.4. Rury i złącza azbestowo-cementowe w sieciach	25
3.3.5. Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest	26
3.4. Rozmieszczenie przestrzenne płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycia dachów i elewacji obiektów budowlanych	26
3.5. Stan techniczny wyrobów zawierających azbest	37
3.6. Struktura własnościowa obiektów, w których wykorzystywane są wyroby azbestowe	37
3.7. Obiekty użyteczności publicznej	38
4. Analiza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest	40
5. Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest	44
5.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców	44
5.2. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Kłodzko	44
5.3. Usuwanie wyrobów zawierających azbest	45
5.4. Unieszkodliwianie odpadów azbestowych	45
6. Harmonogram realizacji <i>Programu</i>	48
7. Koszty realizacji <i>Programu</i>	50
7.1. Akcje informacyjno-edukacyjne	50
7.2. Aktualizacja <i>Programu</i>	50
7.3. Koszty usunięcia i wymiany płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych	50
7.4. Całkowite koszty realizacji <i>Programu</i>	51
8. Źródła finansowania realizacji <i>Programu</i>	53
8.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu ..	53
8.2. Bank Ochrony Środowiska S.A.	54

8.3. Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.	55
8.4. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.....	56
8.5. Struktura finansowania realizacji Programu.....	59
9. Monitoring procesu realizacji <i>Programu</i>	61
10. Podsumowanie.....	63
11. Wykorzystane akty prawne i materiały.....	65
12. Spis tabel, wykresów, map i załączników	67

1. Wstęp

Opracowanie niniejszego dokumentu związane jest z realizacją zapisów zawartych w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* (przyjętego uchwałą nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.), w którym wskazano, iż do zadań samorządu gminnego należy przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko został opracowany na podstawie umowy nr 6/2012 z dnia 5 marca 2012 r., zawartej pomiędzy Gminą Miejską Kłodzko i WGS84 Polska Sp. z o.o. (zwany w dalszej części dokumentu *Programem*), i składa się z dziesięciu rozdziałów:

- 1 **Wstęp**, w którym omówione zostały cele i zadania *Programu*, dokonano analizy zgodności *Programu* z dokumentami wyższego rzędu, wskazano właściwości azbestu i jego szkodliwego wpływu na zdrowie człowieka.
- 2 **Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest**, w którym opisany został stan prawny w zakresie użytkowania, usuwania i składowania wyrobów zawierających azbest.
- 3 **Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko**, gdzie scharakteryzowano Gminę Miejską Kłodzko, opisano metodykę wykonania inwentaryzacji, oszacowano ilość wyrobów zawierających azbest, przygotowano analizy wyników w podziale na rodzaje wyrobów azbestowo-cementowych, stopień pilności usunięcia azbestu i przestrzenne rozmieszczenie obiektów budowlanych, w których wykorzystano płyty azbestowo-cementowe.
- 4 **Analiza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest**, w którym zamieszczono podsumowanie ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko.
- 5 **Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest**, w którym omówiono potencjalne działania informacyjne, określono miejsce, w którym można uzyskać informacje o firmach, uprawnionych do usuwania azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko oraz przedstawiono informacje o składowiskach, przyjmujących odpady azbestowe.
- 6 **Harmonogram realizacji *Programu* w latach 2012-2032**, w którym okres

usunięcia azbestu do 2032 r. został podzielony na etapy, zadania do wykonania zostały ustalone jako krótko-, średnio- i długoterminowe w podziale na organizacyjne, inwestycyjne, informacyjne i edukacyjne.

- 7 **Koszty realizacji Programu**, w którym oszacowano całkowite koszty usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko.
- 8 **Źródła finansowania realizacji Programu**, w którym wskazano potencjalne źródła finansowania bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.
- 9 **Monitoring procesu realizacji Programu**, w którym zaproponowano wskaźniki oceny wdrażania Programu.
- 10 **Podsumowanie.**

1.1. Cel i zadania Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko

Celem opracowania Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy do końca 2032 r. Realizacji tego celu służą następujące zagadnienia:

1. identyfikacja skali zjawiska poprzez określenie ilości i rodzaju wyrobów azbestowych, jakie występują na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko,
2. przedstawienie aspektów prawnych użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
3. opracowanie harmonogramu usuwania wyrobów azbestowych,
4. określenie możliwych źródeł finansowania prac związanych z sukcesywnym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko,
5. określenie listy firm uprawnionych do usuwania wyrobów azbestowych z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko,
6. przygotowanie listy składowisk odpadów niebezpiecznych, przyjmujących odpady zawierające azbest.

Niniejszy Program zakłada realizację zadań inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów Gminy Miejskiej Kłodzko z wyrobów zawierających azbest (usuwanie płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych i elewacji budynków) oraz pozainwestycyjnych, polegających na:

- a) organizacji kampanii informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,

- b) wdrożeniu monitoringu realizacji *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko*,
- c) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,
- d) okresowej weryfikacji i aktualizacji *Programu*.

1.2. Zgodność *Programu* z krajowymi, wojewódzkimi oraz powiatowymi dokumentami programowymi

Zapisy *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko* są zgodne z kierunkami wyznaczonymi w:

1. Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
2. Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego 2012,
3. Planie Gospodarki Odpadami dla powiatu kłodzkiego - aktualizacja na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016,

1.2.1. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

W *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, przyjętym uchwałą Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r., zostały postawione następujące cele:

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu do 2032 r. zostały podzielone na: legislacyjne, edukacyjno-informacyjne, ochrony zdrowia, monitorowania realizacji *Programu* oraz działania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, budowy składowisk oraz instalacji do unieszkodliwiania wyrobów azbestowych.

Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowanych jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest. Przyjęto, iż proces usuwania azbestu będzie przebiegał etapami. Wskazano na konieczność budowy 56 składowisk odpadów lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest.

Zgodnie z zapisami *Programu* do zadań samorządu gminnego należy:

1. gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa

- z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego,
2. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
 3. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
 4. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji oraz opracowywania programów usuwania wyrobów azbestowych, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
 5. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
 6. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*,
 7. współpraca z organami kontrolnymi.

1.2.2. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego 2012

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego 2012 został przyjęty uchwałą nr XXIV/616/12 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 czerwca 2012 r. Opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego dnia 31 sierpnia 2012 r. poz. 3039.

Jako cel podstawowy *Programu* w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest wskazano bezpieczne dla ludzi wyeliminowanie ich ze środowiska poprzez unieszkodliwienie. Mają temu służyć następujące cele krótkoterminowe:

- przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji rodzaju, ilości oraz miejsc występowania azbestu, aktualizowanej rokrocznie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa,
- zwiększenie świadomości społeczeństwa województwa na temat szkodliwości azbestu i konieczności jego eliminowania ze środowiska,
- sukcesywne i bezpieczne dla środowiska oraz zdrowia mieszkańców usuwanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa,
- zapewnienie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest,
- zapewnienie na terenie województwa wystarczającej pojemności składowisk do składowania odpadów zawierających azbest.

Zgodnie z zapisami *Programu*, na podstawie informacji uzyskanych z Urzędów Gmin oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego na terenie województwa znajduje się 286.367,09 m², 20.110,98 Mg oraz 30.068,90 mb wyrobów azbestowych, będących w posiadaniu osób prawnych. Największe ilości znajdują się na terenie gmin Wisznia Mała, Legnica, Wrocław, a także Bogatynia i Wałbrzych. W zakresie

materiałów azbestowych będących własnością osób fizycznych ich ilość na terenie województwa wynosi 2.629.116,31 m² oraz 4.138,13 Mg. Największe skupienie tego rodzaju wyrobów występuje na terenie gmin: Bystrzyca Kłodzka, Trzebnica, Jelenia Góra, Wrocław, Radków oraz Głogów.

Z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego otrzymano informację, że na terenie województwa występuje dodatkowo 448.756,5 m² i 49,75 Mg wyrobów zawierających azbest. W związku z powyższym ilość materiałów zawierających azbest na terenie województwa dolnośląskiego określono na ok. 3.121.229,57 m², 24.298,86 Mg i 30.068,9 mb wyrobów zawierających azbest.

Według zapisów *Programu* w 2010 r. unieszkodliwiono poprzez składowanie 3.933,778 Mg materiałów zawierających azbest.

W zakresie zagospodarowania wyrobów zawierających azbest za największy problem uznano brak pełnej i rzetelnej inwentaryzacji dotyczącej ilości, lokalizacji i stanu tych wyrobów, a także niepełne informacje w zakresie ilości materiałów unieszkodliwionych. W przypadku przyspieszonego procesu usuwania tego typu odpadów problemem może stać się również niedostateczna pojemność istniejących składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest.

Prognoza wytwarzania odpadów azbestowych zawarta w *Programie* przewiduje, że największe ilości tych odpadów będą wytwarzane w roku 2012 – tj. ok. 204,1 tys. m² oraz 1.697 Mg, a także 2.104,82 metrów bieżących. W późniejszych latach wytwarzanie odpadów azbestu szacuje się na ok. 100 tys. rocznie. Koszt realizacji zadań związanych z sukcesywną aktualizacją inwentaryzacji budynków i urządzeń zawierających azbest celem ich bezpiecznego usunięcia w latach 2012-2023 oszacowano na 1,7 mln zł, natomiast na budowę i rozbudowę istniejących składowisk do składowania odpadów zawierających azbest – 9 mln zł.

1.2.3. Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu kłodzkiego – aktualizacja na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016

Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu kłodzkiego - aktualizacja na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016 został przyjęty uchwałą Nr XLI/542/2009 Rady Powiatu Kłodzkiego z dnia 25 listopada 2009 roku.

Powiat kłodzki jest zaangażowany w działania, mające na celu bezpieczne wyeliminowanie z użytkowania wyrobów azbestowych. Zgodnie z zapisami *Planu* na terenie powiatu kłodzkiego w latach 2007-2008 przeznaczono środki finansowe

w wysokości 60.000 zł na usuwanie materiałów azbestowych z terenu powiatu. Wykorzystano 41.800 zł, a ilość usuniętych materiałów wyniosła 2.203,5 m².

W dokumencie wskazano na potrzebę opracowania „Planu gospodarki odpadami zawierającymi azbest na terenie powiatu kłodzkiego”, zawierającego dane na temat ilości i lokalizacji występowania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu kłodzkiego, omawiającego kwestie związane z możliwościami dofinansowania usuwania azbestu, planowane działania informacyjno-edukacyjne, harmonogram unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. Jednocześnie podkreślono konieczność przeprowadzenia rzetelnej i pełnej inwentaryzacji budynków i urządzeń zawierających azbest, a następnie opracowania bazy informacyjnej umożliwiającej jej uzupełnianie i aktualizowanie.

Za ważny cel uznano prowadzenie kampanii informacyjnej w zakresie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, w szczególności rozpowszechnienia wiedzy o szkodliwym działaniu azbestu, konieczności unieszkodliwiania odpadów azbestowych zgodnie z prawem tj. eliminowania „samodzielnego usuwania” i „dzikiego składowania” odpadów azbestowych.

1.3. Azbest, właściwości i zastosowanie

Azbesty są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie, należącymi do dwóch grup: azbestów serpentynowych i azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy (azbest biały), natomiast w grupie azbestów amfibolowych znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy (azbest brązowy) i azbest krokidolitowy (azbest niebieski). Wszystkie odmiany azbestu krystalizowały się w postaci cienkich, wydłużonych monokryształów, których długość może niekiedy dochodzić do kilkudziesięciu centymetrów.

Z punktu widzenia chemicznego, azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu:

chryzotyl	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
krokidolit	$Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$
amozyt	$(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
antiofillit	$(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
tremolit	$Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$
aktynolit	$Ca_2(Mg)[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Azbest chryzotylowy krystalizuje się w postaci rurek, a azbesty amfibolowe przyjmują formę grubszych, pręcikowatych kryształów. Włókna azbestu są wiązkami zbudowanymi z dużej liczby (nawet do kilku tysięcy, a niekiedy nawet kilkudziesięciu tysięcy) włókien elementarnych. W tych wiązkach pojedyncze kryształy azbestu są

spojone za pomocą węgla wapniowego.

Największe zastosowanie przemysłowe miał azbest serpentynowy (chryzotylowy), tworzący cienkie żyły w serpentynitach, o giętkich włóknach (do 0,1 μm grubości), odpornych na działanie czynników chemicznych, wysokich temperatur oraz na ścieranie, a także źle przewodzących ciepło i elektryczność. Używany był do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciernych, szczęk hamulcowych, farb ogniotrwałych, materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych.

Azbest amfibolowy charakteryzuje się dużą kwasoodpornością. Jest znacznie mniej rozpowszechniony w przyrodzie. Wykorzystywany był w przemyśle chemicznym.

Pomimo, iż występowanie azbestu w przyrodzie jest stosunkowo powszechne, tylko w kilku miejscach na świecie prowadzona była eksploatacja azbestu na skalę przemysłową. Polska nie posiada złóż azbestu nadających się do eksploatacji przemysłowej.

Wyrób zawierający azbest to każdy wyrób, w którym zawartość azbestu jest równa lub większa od 0,1%. Wyroby azbestowe klasyfikowane są w dwóch klasach, biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

1. klasa I (wyroby miękkie), których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1.000 kg/m^3 , zawierające powyżej 20% (do 100% azbestu). Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowane w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, materiały i wykładziny cierne.
2. klasa II (wyroby twarde), których gęstość objętościowa jest większa niż 1.000 kg/m^3 , zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia, np. pęknięcia, ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów oraz rozbijanie w wyniku zrzucania w trakcie prac remontowych¹.

Wyroby azbestowe znalazły zastosowanie m.in. w budownictwie mieszkaniowym. W pokryciach dachowych wykorzystano płyty faliste, płyty prasowane typu karo oraz gąsiory, a w elewacjach stosowano następujące materiały:

¹ „Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2001

- płyty barwne, autoklawizowane typu acekol, kolorys, pikolorys,
- płyty azbestowo-cementowe, prasowane, płaskie, okładzinowe,
- płyty lignocementowe modyfikowane,
- płyty prasowane typu karo.

W konstrukcji sufitów podwieszanych, słupów i rygli, ścian osłonowych, obudów szybów dźwigowych i ścian klatek schodowych wykorzystywano płyty ogniochronne wykonane z wyrobów zawierających azbest („sokalit”, „pyral”, tynki z dodatkiem azbestu i natryski masy ogniochronnej), a jako izolacje termiczne (ognioodporne) i akustyczne w obiektach użyteczności publicznej stosowano tynki z dodatkiem azbestu oraz natryskowe masy ogniochronne.

Rury wykonane z wyrobów zawierających azbest wykorzystywano jako rury ciśnieniowe w wodociągach oraz rury grawitacyjne w kanalizacji.

W ciepłownictwie zastosowano miękkie wyroby azbestowe, tj.:

- szczeliwa azbestowo-kauczukowe („polonit”, „gambit”),
- płaszcze azbestowo-cementowe o zawartości azbestu powyżej 50% i płaszcze azbestowo-gipsowe,
- sznury i tektury azbestowe.

Szczeliwa azbestowo-kauczukowe „polonit” stosowano jako płyty i uszczelki do połączeń armatury prowadzącej wodę o wysokich parametrach lub parę, gazy obojętne i aktywne, roztwory soli nieorganicznych i organicznych. Szczeliwa azbestowo-cementowe „gambit” stosowano jako płyty i uszczelki do uszczelniania stałych elementów maszyn i urządzeń pracujących w środowiskach, w których występuje para wodna, woda i wysoka temperatura do 500°C.²

1.4. Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i ilości włókien, zatrzymanych w dolnej części układu oddechowego. Wynika to głównie z fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Duże znaczenie ma średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do

² Gminny plan usuwania wyrobów zawierających azbest – wzór, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2007

końcowych odcinków dróg oddechowych, a włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotylu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, dostające się z powietrzem do pęcherzyków płucnych, o średnicy mniejszej od 3 mikrometrów. Według danych zawartych w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia, najważniejszą cechą determinującą zdolność włókien do wywołania nowotworów są ich fizyczne wymiary, czyli średnica poniżej 3 mikrometrów oraz długość powyżej 5 mikrometrów. Nie istnieją dowody, że jeden z typów azbestu niesie ze sobą większe ryzyko zachorowań niż inny, więc wszystkie typy azbestu traktowane są jako powodujące takie samo ryzyko raka płuca. Pomimo istnienia normatywów stężenia włókien azbestu w powietrzu, nie można określić dawki progowej pyłu dla rakotwórczego działania azbestu³.

Pomiędzy pierwszym narażeniem a pojawieniem się objawów chorobowych związanych z ekspozycją na azbest najczęściej mija długi okres czasu, co oznacza, że aktualnie wykrywane są skutki zdarzeń, które miały miejsce 20-40 lat temu. Główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwarzających azbest jest azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres, a proces zwłóknieniowy może pojawić się po wielu latach od ustania narażenia. Pylica azbestowa może zwiększyć wystąpienie raka płuca i międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej.

Rak płuca jest najbardziej powszechnym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyłe, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach natężenia i ogólnej dawki pyłu⁴. Oba nowotwory, zarówno rak płuca, jak i międzybłoniak opłucnej, rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością.

Nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach poprzez:

- niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych,

³ „Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.”, pod red. Neonilli Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004

⁴ Tamże

- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- powietrze z urządzeń grzewczych, wentylacyjnych, klimatyzacyjnych i izolacji zawierających azbest.

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

2. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Azbest jako substancja szczególnie niebezpieczna

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r., nr 25 poz. 150 z późn. zm.) zabroniono wprowadzania do obrotu lub ponownego wykorzystywania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu.

Substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska powinny być wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu środków ostrożności, a instalacje lub urządzenia, w których jest lub był wykorzystywany azbest, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione. Do instalacji lub urządzeń, co do których istnieje podejrzenie, iż były w nich wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, stosuje się wymagania dotyczące postępowania z instalacjami i urządzeniami, w których były lub są wykorzystywane te substancje.

Na mocy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31), wyroby zawierające azbest mogą być wykorzystywane w sposób niestwarzający zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska w terminie do **dnia 31 grudnia 2032 r.**

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. nr 112, poz. 1033) azbest jako składnik odpadów został zaliczony do kategorii odpadów niebezpiecznych (C25). Odpady azbestowe zostały umieszczone w następujących grupach:

- 06 07 01* Odpady azbestowe z elektrolizy
- 06 13 04* Odpady z przetwarzania azbestu
- 10 11 81* Odpady zawierające azbest
- 10 13 09* Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
- 15 01 11* Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
- 16 01 11* Okładziny hamulcowe zawierające azbest
- 16 02 12* Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
- 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest

17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Obowiązki właściciela nieruchomości

Wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest powinny być inwentaryzowane poprzez sporządzenie spisu z natury.⁵ Wykorzystujący wyroby azbestowe powinien ująć wynik inwentaryzacji w „Informacji o wyrobach zawierających azbest” (załącznik 2). Corocznie w terminie **do dnia 31 stycznia** osoba fizyczna, nieprowadząca działalności gospodarczej, powinna przedłożyć wynik inwentaryzacji odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, a przedsiębiorcy i osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą - właściwemu marszałkowi województwa.

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, powinien przeprowadzić kontrole stanu wyrobów azbestowych w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej kontroli okresowej powinna zostać sporządzona „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 3).⁶ Wyroby zakwalifikowane, na podstawie przeprowadzonej oceny, do usunięcia, powinny zostać usunięte, a wyroby niezakwalifikowane do usunięcia - winny być odpowiednio zabezpieczone. Po dokonaniu zabezpieczenia należy ponownie wykonać ocenę w ciągu 30 dni.

Instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz użytkowane bez zabezpieczenia drogi i pozostawione w ziemi, wyłączone z użytkowania, rury azbestowo-cementowe powinny zostać oznakowane.⁷ W przypadku braku możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest, oznakowanie powinno być umieszczone w widocznym miejscu, w każdym pomieszczeniu, w którym taka instalacja lub urządzenie się znajdują, dodając ostrzeżenie „Pomieszczenie zawiera azbest”.

Oznakowanie rur azbestowo-cementowych umieszcza się na stałych elementach nadpoziomowych instalacji.

⁵ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest,

⁶ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

⁷ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest

Obowiązki jednostek samorządu terytorialnego

Jednostki samorządu terytorialnego powinny corocznie w terminie **do 31 stycznia** przedkładać marszałkowi województwa „Informacje o wyrobach zawierających azbest” (załącznik 2) sporządzone dla obiektów własnych, w których użytkowane są wyroby azbestowe. Inne obowiązki zostały określone powyżej.

Jednostki samorządu terytorialnego powinny oznakować drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą. Drogi zabezpieczone nie podlegają oznakowaniu po potwierdzeniu braku emisji włókien azbestu z odpadów zawierających azbest wykorzystanych do utwardzenia drogi zabezpieczonej. Wzór oznakowania został zamieszczony w załączniku 1.

W urzędzie gminy oraz na stronie internetowej urzędu powinna być ogólnie dostępna informacja o rozmieszczeniu dróg zabezpieczonych oraz dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta powinien przedkładać marszałkowi województwa **do 31 marca** za poprzedni rok kalendarzowy (załącznik 4), informację o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w formie elektronicznej, na informatycznych nośnikach danych oraz w formie pisemnej.⁸

Obowiązki wykonawcy prac polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych

Obowiązki wykonawcy prac polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych wynikają z:

1. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach w zakresie uzyskiwania odpowiednich decyzji administracyjnych oraz transportu i gospodarki odpadami zawierającymi azbest,
2. rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.).

Wytwórca odpadów, który prowadzi działalność polegającą na świadczeniu usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, konserwacji i napraw, a także

⁸ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych, jest obowiązany do uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami. Natomiast wytwórca odpadów, który jednocześnie prowadzi działalność w zakresie rozbiórki i remontów obiektów, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest i który przetwarza te odpady w urządzeniach przewoźnych, jest obowiązany do uzyskania jednej decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami, obejmującej odpady powstające w wyniku rozbiórki i remontów oraz odpady powstałe w wyniku eksploatacji urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest.⁹

Wykonawca prac polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, zobowiązany jest ponadto do przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania, posiadania niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego oraz opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:

- a) identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
- b) informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
- c) zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu,
- d) ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

1. izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
2. ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
3. umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: „Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem”,
4. zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,

⁹ Zgodnie z art. 17 ust. 1a i ust. 3a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, Dz.U. z 2010 r. nr 185, poz. 1243 z późn. zm.

5. zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
6. codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
7. izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,
8. stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu, przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
9. zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest powinny być prowadzone w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Po wykonaniu prac, wykonawca ma obowiązek złożenia właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Oświadczenie to powinno być przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest stosuje się przepisy o przewozie towarów niebezpiecznych. Wyroby i odpady zawierające azbest powinny zostać odpowiednio oznakowane, a transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu. Ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.¹⁰

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Składowanie odpadów zawierających azbest

Odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne albo na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.¹¹

Składowiska odpadów niebezpiecznych lub wydzielone części na terenie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych, pochodzących z budowy, remontu i rozbiórki obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, wymienionych w katalogu odpadów, oznaczonych kodami: 17 06 01* materiały izolacyjne zawierające azbest lub 17 06 05* materiały konstrukcyjne zawierające azbest, powinny być budowane w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Odpady składowane są w opakowaniu, w którym zostały dostarczone na składowisko odpadów. Każdorazowo po umieszczeniu odpadów na składowisku odpadów ich powierzchnię zabezpiecza się przed emisją pyłów przez przykrycie izolacją syntetyczną lub warstwą ziemi. Na składowisku odpadów lub kwaterze nie prowadzi się robót mogących powodować uwolnienie włókien. Składowanie odpadów należy zakończyć na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia, a następnie składowisko odpadów powinno zostać wypełnione ziemią do poziomu terenu.¹²

¹¹ Tamże

¹² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, Dz.U. nr 61, poz. 549 z późn. zm.

3. Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko

3.1. Ogólna charakterystyka Gminy Miejskiej Kłodzko

Gmina Miejska Kłodzko położona jest w powiecie kłodzkim, w województwie dolnośląskim i zajmuje powierzchnię 24,85 km². Gmina położona jest w północno-wschodniej części Kotliny Kłodzkiej, u podnóży Gór Bardzkich. Kłodzko zamieszkuje 27.709 osób, w tym 12.899 mężczyzn i 14.810 kobiet, a gęstość zaludnienia wynosi 1.115 os/km² (GUS, 31 grudnia 2010 r.)¹³.

Kotlina Kłodzka w całości odwadniana jest przez Nysę Kłodzką, lewobrzeżny dopływ Odry. Rzeka ta stanowi główną oś miasta. Do Nisy Kłodzkiej uchodzą rzeki i potoki spływające z Gór Bystrzyckich, Masywu Śnieżnika, Gór Bardzkich, a także Gór Stołowych¹⁴.

W granicach administracyjnych miasta znajduje się zarówno zwarty zespół zabudowy Kłodzka, jak też oddalone jednostki osadnicze: w części południowej - Zagórze, Leszczyny w części zachodniej, a w części północnej - Ustronie¹⁵. Stąd też w granicach administracyjnych Kłodzka użytki rolne zajmują 1.537 ha, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 52 ha, a grunty zabudowane i zurbanizowane 753 ha¹⁶.

Według danych GUS na koniec 2010 r. w mieście działało 4.551 podmiotów gospodarczych, w tym 311 w sektorze publicznym, a 4.240 w prywatnym. 2.827 podmiotów, co stanowi 62% ogółu, to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ponadto w sektorze prywatnym w mieście Kłodzku działają: 172 spółki handlowe, 32 spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, 15 spółdzielni, 8 fundacji i 70 stowarzyszeń¹⁷.

W krajobrazie miasta wyróżniają się trzy odmienne zespoły krajobrazowe: dolina Nisy Kłodzkiej o różnej szerokości, znajdująca się po obydwu jej stronach, faliste powierzchnie typu wyżynnego oraz skaliste wzniesienia Fortecznej Góry Owczej.

Wyżynna powierzchnia po zachodniej stronie doliny charakteryzuje się równinno-falistą rzeźbą. Jest bezleśna i zajęta głównie przez pola uprawne, obiekty przemysłowe oraz powyżej położone osiedla mieszkalne. W południowo-zachodniej części miasta

¹³ Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl

¹⁴ Raport o stanie miasta Kłodzka za 2011 rok, kwiecień 2012.

¹⁵ Program ochrony środowiska dla gminy miejskiej Kłodzko, Warszawa, 2005

¹⁶ Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl

¹⁷ Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl

powierzchnia ta jest rozcięta doliną Bystrzycy Dusznickiej - dopływu Nysy Kłodzkiej. Natomiast w części północno-zachodniej opada wyraźną skarpą do dna doliny Ścinawki.

Obszar miasta w leży w swoistej strefie otulinowej obszaru krajobrazu Gór Bardzkich, Bystrzyckich i Orlickich, Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego oraz Parku Narodowego Gór Stołowych.

Gmina Miejska Kłodzko do końca 2009 roku była członkiem Międzygminnego Związku Celowego Powołanego dla Stworzenia Wspólnego Systemu Gospodarki Odpadami w Powiecie Kłodzkim.

Sieć wodociągowa Miasta ma długość 66 km i korzysta z niej 26.616 osób - 96% mieszkańców (GUS, 31 grudnia 2010 r.). Sieć kanalizacyjna w Kłodzku ma długość 55,8 km i obejmuje prawie 88% ludności – 24.347 osoby (GUS, 31 grudnia 2010 r.)¹⁸.

3.2. Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji

W ramach opracowania *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko* przeprowadzona została inwentaryzacja obiektów budowlanych, w których są wykorzystywane wyroby azbestowo-cementowe. Inwentaryzacją nie zostały objęte wyroby zawierające azbest z klasy I (wyroby miękkie).

Inwentaryzacja została przeprowadzona w trakcie wizyt terenowych z wykorzystaniem podkładów mapowych. Zadaniem inspektorów terenowych było zaznaczenie na wydruku obiektów, które są pokryte płytami azbestowo-cementowymi. Adresy budynków (tam gdzie to było możliwe), w których wykorzystywane są wyroby azbestowo-cementowe, pozyskane zostały w terenie przez inspektorów terenowych.

W trakcie prac terenowych inspektorzy zgromadzili następujące dane dla każdego z obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi.

1. adres obiektu,
2. typ płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycie dachowe bądź elewację obiektów,
3. stopień nachylenia dachu spośród 2 następujących: płaski i skośny,
4. stan płyt azbestowo-cementowych (stopień pilności oceniony wizualnie),
5. funkcja budynku,
6. inne informacje.

¹⁸ Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl

Stan płyt azbestowo-cementowych został oceniony, z uwzględnieniem zapisów rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.), na podstawie oceny punktowej podanych niżej parametrów:

- a) sposobu zastosowania azbestu,
- b) struktury powierzchni wyrobu z azbestem,
- c) możliwości uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem,
- d) miejsca usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych,
- e) wykorzystania miejsca /objektu /urządzenia budowlanego /instalacji przemysłowej.

Powyższa ocena ma charakter uznaniowy i subiektywny. Nie zdejmuje ona z właścicieli nieruchomości obowiązku dokonania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Obowiązki właściciela nieruchomości, zawierającej azbest, zostały opisane w rozdziale 2 *Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*.

Powierzchnia dachu pokrytego płytami azbestowo-cementowymi została obliczona w oprogramowaniu geoinformatycznym na podstawie obrysu podstawy budynku z uwzględnieniem informacji o stopniu nachylenia dachu. Analogicznie obliczana była powierzchnia elewacji na podstawie informacji o wysokości budynków, pozyskanych w trakcie prac terenowych. Szacunkowy błąd statystyczny przeliczenia powierzchni dachów i elewacji pokrytych płytami azbestowo-cementowymi może wynosić $\pm 10\%$.

W wyniku przeprowadzonych prac terenowych, kameralnych i z uwzględnieniem materiałów pozyskanych z Urzędu Miasta Kłodzko została opracowana baza danych zawierająca następujące dane:

1. nazwy ulic,
2. numery porządkowe budynków,
3. typ płyt azbestowo-cementowych w odniesieniu do pojedynczego budynku,
4. stopień nachylenia dachu w odniesieniu do pojedynczego budynku,
5. stan płyt azbestowo-cementowych (stopień pilności usunięcia) w odniesieniu do pojedynczego budynku,
6. funkcja budynku w odniesieniu do pojedynczego budynku,
7. powierzchnie dachu / elewacji z płyt azbestowo-cementowych,
8. uwagi.

Wyniki prac inwentaryzacyjnych zostały zgromadzone w formie tabeli Excel.

3.3. Analiza wyników inwentaryzacji wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko

Analizie zostały poddane wyniki inwentaryzacji własnej oraz inne informacje zgromadzone w trakcie opracowania Programu.

W dalszych analizach wykorzystano klasyfikację wyrobów i odpadów powstających z wyrobów, jednostki miary i przeliczniki przyjęte w bazie azbestowej (narzędziu do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, prowadzonym przez Ministerstwo Gospodarki).

3.3.1. Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych

Na podstawie danych zgromadzonych podczas inwentaryzacji oszacowano, iż powierzchnia pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 22.038 m², a pokrycia azbestowo-cementowe wykonane są z płyt płaskich i falistych. Zgromadzono informacje dotyczące osób fizycznych i prawnych.

Tabela nr 1 Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych

Lp.	Typ	Kod wyrobu	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	płyty azbestowo-cementowe prasowane typu karo	W01	2 378	26
2	płyty azbestowo-cementowe faliste	W02	19 660	216
	Razem		22 038	242

Zinwentaryzowane płyty azbestowo-cementowe faliste stanowią 89% łącznej powierzchni płyt azbestowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko, podczas gdy płyty płaskie stanowią 11%. Łącznie spisanych zostało 242 Mg płyt stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych.

Szczegółowe zestawienie otrzymanych wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest zostały przedstawione w załączniku nr 7 do Programu.

3.3.2. Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków

Na podstawie wykonanej inwentaryzacji stwierdzono, że w elewacjach budynków mieszkalnych, gospodarczych, przemysłowych i innych, zastosowano 125 m² płyt

azbestowo-cementowych falistych i płaskich.

Tabela nr 2 *Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków*

Lp.	Miejsce występowania	Kod wyrobu	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	elewacje z płyt azbestowo-cementowych płaskich	W01	110	1,2
2	elewacje z płyt azbestowo-cementowych falistych	W02	15	0,2
	Razem		125	1,4

W elewacjach budynków mieszkalnych wykorzystanych zostało nieco ponad 1 Mg płaskich i falistych płyt azbestowych.

3.3.3. Płyty azbestowo-cementowe w płytach osłonowych balkonów i loggii oraz w elewacjach budynków wielorodzinnych

Według danych przekazanych do Urzędu Miasta Kłodzka przez zarządców budynków wielorodzinnych w płytach osłonowych balkonów, loggii oraz w elewacjach budynków wielorodzinnych zastosowano 174,89 m² płyt azbestowo-cementowych falistych i płaskich.

Tabela nr 3 *Płyty azbestowo-cementowe w płytach osłonowych balkonów i loggii oraz w elewacjach budynków wielorodzinnych*

Lp.	Adres		Miejsce występowania	Kod wyrobu	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [w m ²]
1	Rodzinna	1-3		W01	3
2	Rodzinna	5-7		W01	3
3	Wyszyńskiego	2-4		W01	3
4	Wyszyńskiego	6-8		W01	3
5	Rodzinna	100-110		W01	2
6	Malczewskiego	C-1	Loggie	W02	2,52
7	Malczewskiego	C-2	Loggie	W02	7,56
8	Malczewskiego	C-3	Loggie	W02	5,04
9	Malczewskiego	D-2	Balkony	W02	7,92
10	Malczewskiego	D-3	Balkony	W02	5,28
11	Malczewskiego	E-1	Loggie	W02	19,96
12	Malczewskiego	E-2	Loggie	W02	9,68
13	Malczewskiego	E-3	Loggie	W02	19,36

Lp.	Adres		Miejsce występowania	Kod wyrobu	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [w m ²]
14	Malczewskiego	F-2	Balkony	W02	5,18
15	Malczewskiego	F-3	Balkony	W02	7,77
16	Malczewskiego	G-1	Loggie	W02	16,94
17	Malczewskiego	G-2	Loggie	W02	9,68
18	Malczewskiego	G-3	Loggie	W02	9,68
19	Malczewskiego	6	Loggie	W02	2,64
20	Malczewskiego	10	Loggie	W02	10,56
21	Malczewskiego	18	Balkony	W02	2,64
22	Malczewskiego	20	Balkony	W02	7,92
23	Malczewskiego	22	Balkony	W02	2,64
24	Malczewskiego	24	Balkony	W02	7,92
	Razem				174,89

W budynkach wielorodzinnych wykorzystanych zostało 1,92 Mg płaskich i falistych płyt azbestowych.

3.3.4. Rury i złącza azbestowo-cementowe w sieciach

Rury i złącza azbestowe wykorzystywane są w miejskiej sieci wodociągowej. Według danych przekazanych przez Urząd Miasta Kłodzka w wodociągach miejskich wykorzystywanych jest 5.000 mb rur azbestowo-cementowych. Stanowią one elementy sieci wodociągowej przy ul. Korczaka do ul. Kusocińskiego w Kłodzku.

Tabela nr 4 *Rury azbestowo-cementowe wykorzystywane w miejskiej sieci wodociągowej*

Lp.	Miejsce występowania	Kod wyrobu	Ilość [mb]	Masa [Mg]
1	Rury i złącza azbestowo-cementowe do usunięcia	W03.1	0	0
2	Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi	W03.2	5 000	200
	Razem		5 000	200

Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi to elementy wyłączonych z użytkowania instalacji wodociągowych, których usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych. 200 Mg rur azbestowo-cementowych wykorzystywanych w miejskiej

sieci wodociągowej zostało przeznaczone do pozostawienia w ziemi. Do obliczenia masy rur azbestowo-cementowych przyjęto przelicznik 1 mb równa się 40 kg.

3.3.5. Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest

Na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko nie ma dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

3.4. Rozmieszczenie przestrzenne płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycia dachów i elewacji obiektów budowlanych

Na terenie miasta zostało zidentyfikowanych 216 budynków mieszkalnych, gospodarczych, produkcyjnych i innych, w których wykorzystywane są płyty azbestowo-cementowe jako pokrycia dachowe oraz elementy konstrukcyjne obiektów. Strukturę rozmieszczenia płyt azbestowo-cementowych w podziale na poszczególne obręby ewidencyjne Gminy Miejskiej Kłodzko przedstawiono w tabeli nr 5.

Tabela nr 5 Wyniki inwentaryzacji dachów i elewacji z płyt azbestowo-cementowych w podziale na obręby ewidencyjne Gminy Miejskiej Kłodzko

Lp.	Obręb ewidencyjny	Liczba obiektów	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [w m ²]	Masa płyt azbestowo-cement. [w Mg]
1	Centrum	2	236	3
2	Jaskólcza Góra	7	2 155	24
3	Jurandów	33	2 880	32
4	Kukułka	5	80	1
5	Leszczyna	21	4 670	50
6	Nowe Miasto	2	49	1
7	Nowy Świat	21	528	6
8	Ptasia Góra	6	434	5
9	Stadion	54	2 146	24
10	Twierdza	9	373	4
11	Ustronie	20	2 701	30
12	Zacisze	7	675	7
13	Zagórze	29	5 236	57
	Razem	216	22 163	244

Najwięcej obiektów budowlanych, w których wykorzystywane są wyroby

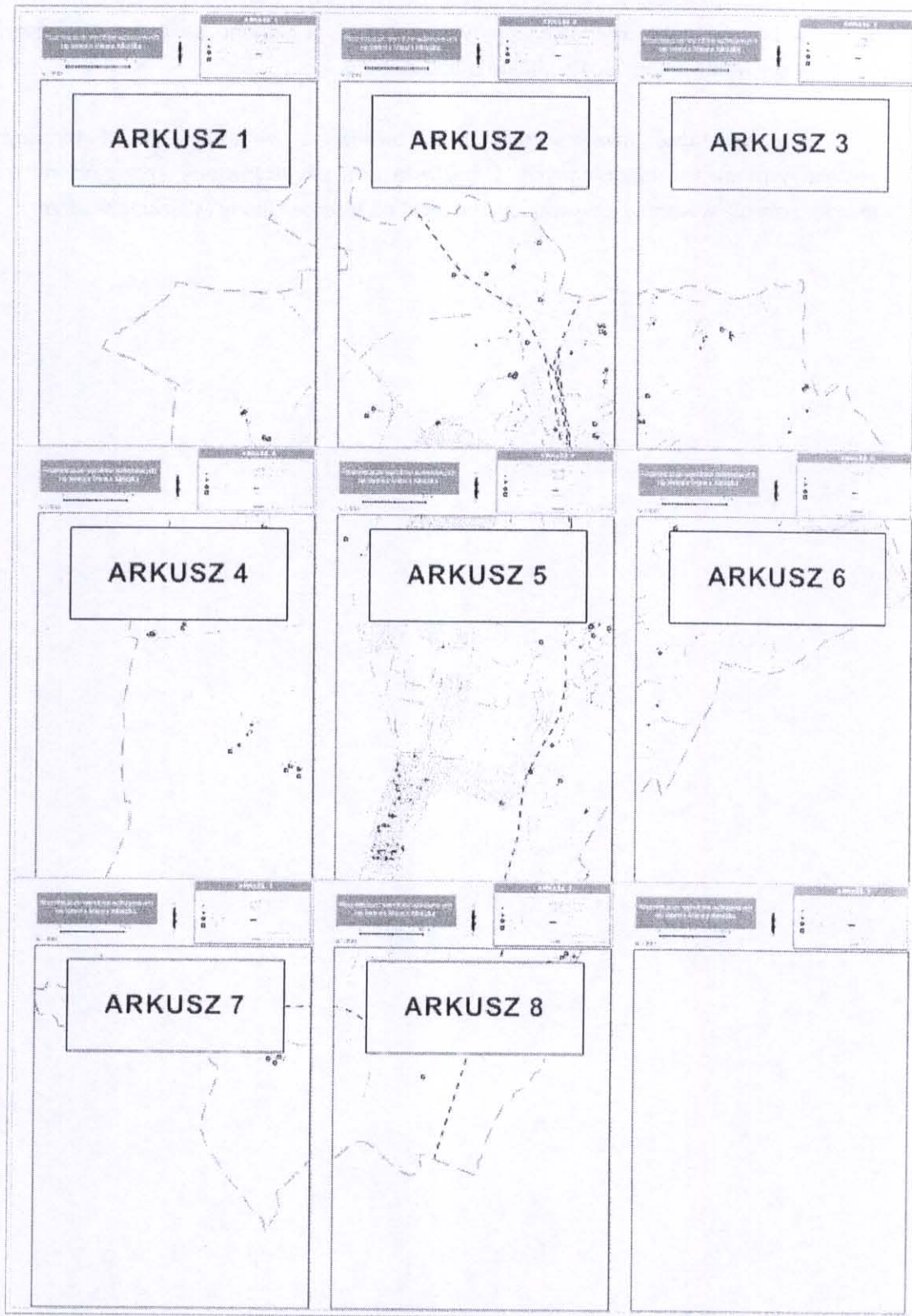

zawierające azbest jako pokrycia dachowe i elewacyjne, znajduje się w obrębie ewidencyjnym Stadion. Stanowią one 25% łącznej liczby zinventaryzowanych obiektów, jednak w przeważającej części są to altanki działkowe o niewielkiej powierzchni. Najmniej obiektów budowlanych, w których pokrycia dachowe wykonane są z płyt azbestowych, znajduje się w obrębach: Nowe Miasto oraz Centrum.

Na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej w trakcie wizyt terenowych została opracowana baza danych. Umożliwiła ona przygotowanie szczegółowej mapy rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko.

Mapa nr 1 Szczegółowa mapa rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko

3.5. Stan techniczny wyrobów zawierających azbest

W trakcie wizyt terenowych zgromadzone zostały informacje o stanie płyt azbestowo-cementowych. Oceny dokonano dla określenia stopnia pilności usunięcia wyrobów azbestowych zgodnie z wymaganiami zawartymi w *Ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*. Otrzymane wyniki zestawiono w tabeli nr 6.

Tabela nr 6 Wyniki inwentaryzacji dachów i elewacji obiektów budowlanych według stopni pilności usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko

Lp.	Stopień pilności	Opis	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	I	wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie	0	0	0
2	II	ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku	14	2 672	29
3	III	ponowna ocena w terminie do 5 lat	202	19 491	215
Razem			216	22 163	244

Wizualna ocena jakości wyrobów zawierających azbest, stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko, zgodnie ze stopniem pilności wykazała, że:

- nie ma wyrobów azbestowych, które wymagają wymiany lub naprawy bezzwłocznie, tj. zostały zaliczone do I stopnia pilności,
- 12% wyrobów azbestowych wymaga ponownej oceny w czasie do jednego roku, tj. uzyskało II stopień pilności,
- 88% wyrobów azbestowych wymaga ponownej oceny w terminie do 5 lat, tj. zostały zaliczone do III stopnia pilności.

3.6. Struktura własnościowa obiektów, w których wykorzystywane są wyroby azbestowe

Na podstawie informacji z Urzędu Miasta Kłodzko o rodzaju własności poszczególnych obiektów, przygotowano analizę wyników inwentaryzacji w podziale na typ własności.

Tabela nr 7 *Struktura własnościowa obiektów, w których są wykorzystywane wyroby azbestowe*

Lp.	Typ własności	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]
1	Skarbu Państwa	4	748
2	ANR	0	0
3	MON	0	0
4	PKP	2	198
5	Województwa Dolnośląskiego	0	0
6	Powiatu Kłodzkiego	5	1 365
7	Gminy Miejskiej Kłodzko	5	595
8	Prywatna, osób fizycznych i prawnych	193	18 619
10	Współwłasność	7	638
	Razem	216	22 163

Większość budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi jest własnością prywatną osób fizycznych i prawnych. Stanowią one 84% łącznej powierzchni zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych. 3% budynków stanowi współwłasność różnych osób fizycznych i prawnych. Są one użytkownikami niemal 3% łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko. 2% budynków należy do Gminy Miejskiej Kłodzko, stanowiąc jednocześnie ponad 2% łącznej ilości płyt. 3% z ilości zinwentaryzowanych płyt azbestowych stanowi pokrycia dachowe 4 obiektów (2%), będących własnością Skarbu Państwa. Ponad 6% zinwentaryzowanej powierzchni płyt azbestowych stanowi własność powiatu kłodzkiego. 1% łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycie 2 zinwentaryzowanych obiektów, jest własnością PKP.

3.7. Obiekty użyteczności publicznej

Zgodnie z rozporządzeniem *Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* (Dz.U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.) budynkami użyteczności publicznej są budynki przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym oraz inne budynki przeznaczone do wykonywania podobnych funkcji, a także budynki biurowe lub socjalne.

Wizyty terenowe wykazały, że na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko nie ma obiektów użyteczności publicznej, które pokryte są płytami azbestowo-cementowymi.

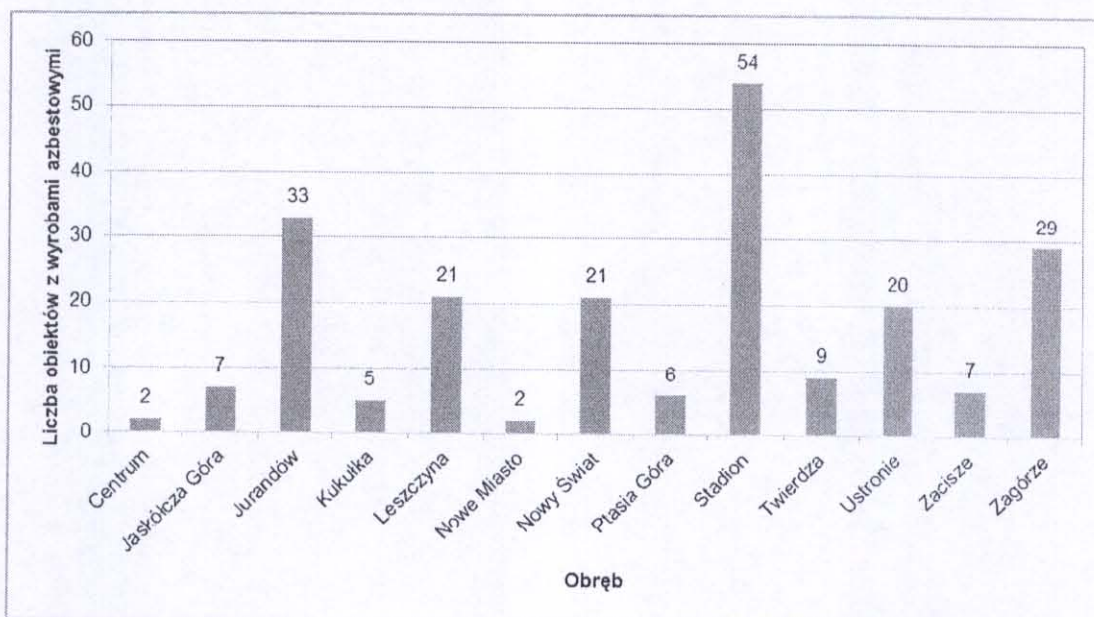
4. Analiza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest

Analiza stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest obejmuje:

- powierzchnie dachów wykonanych z płyt azbestowo-cementowych na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Miejskiej Kłodzko,
- rodzaje obiektów budowlanych pokrytych wyrobami azbestowymi,
- wykorzystywanie rur azbestowo-cementowych w gminnej sieci kanalizacyjnej.

Wykonana inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe i elewacyjne obiektów budowlanych położonych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko, wykazała wykorzystywanie 22.163 m² wyrobów azbestowych, stanowiących pokrycia dachowe i elewacyjne 216 obiektów. Porównanie liczby obiektów budowlanych oraz powierzchni płyt azbestowo-cementowych zinwentaryzowanych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko przedstawiono na wykresach nr 1 i 2.

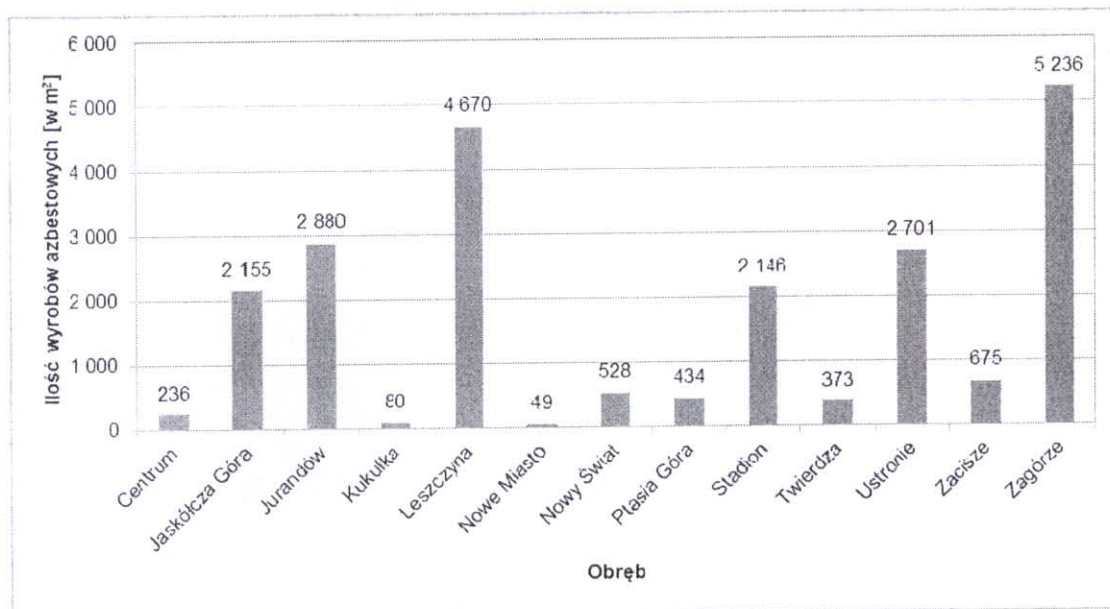
Wykres nr 1 Porównanie liczby obiektów budowlanych z wyrobami azbestowymi w poszczególnych obrębach Gminy Miejskiej Kłodzko

Najwięcej płyt azbestowo-cementowych [w m²] znajduje się w obrębie Zagórze. Stanowią one niemal 24% łącznej ilości płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko. Najmniej wyrobów azbestowych zostało zinwentaryzowanych na terenie obrębu: Nowe Miasto oraz Kukulka. Stanowią one 0,5% łącznej ilości zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko.

Wykres nr 2 Porównanie ilości wyrobów azbestowych w poszczególnych obrębach Gminy Miejskiej Kłodzko

Łącznie zinventaryzowano 216 obiektów budowlanych, z czego 8% stanowią budynki mieszkalne, 14% gospodarcze, a 5% to budynki przemysłowe. 73% spośród zinventaryzowanych budynków pełni inne funkcje. Duża liczba zinventaryzowanych obiektów to altanki działkowe zinventaryzowane na terenie PZD R.O.D. „Perła” oraz PZD R.O.D. „Nowy Świat”, stąd też wynika tak duży udział w inwentaryzacji obiektów pełniących inne funkcje.

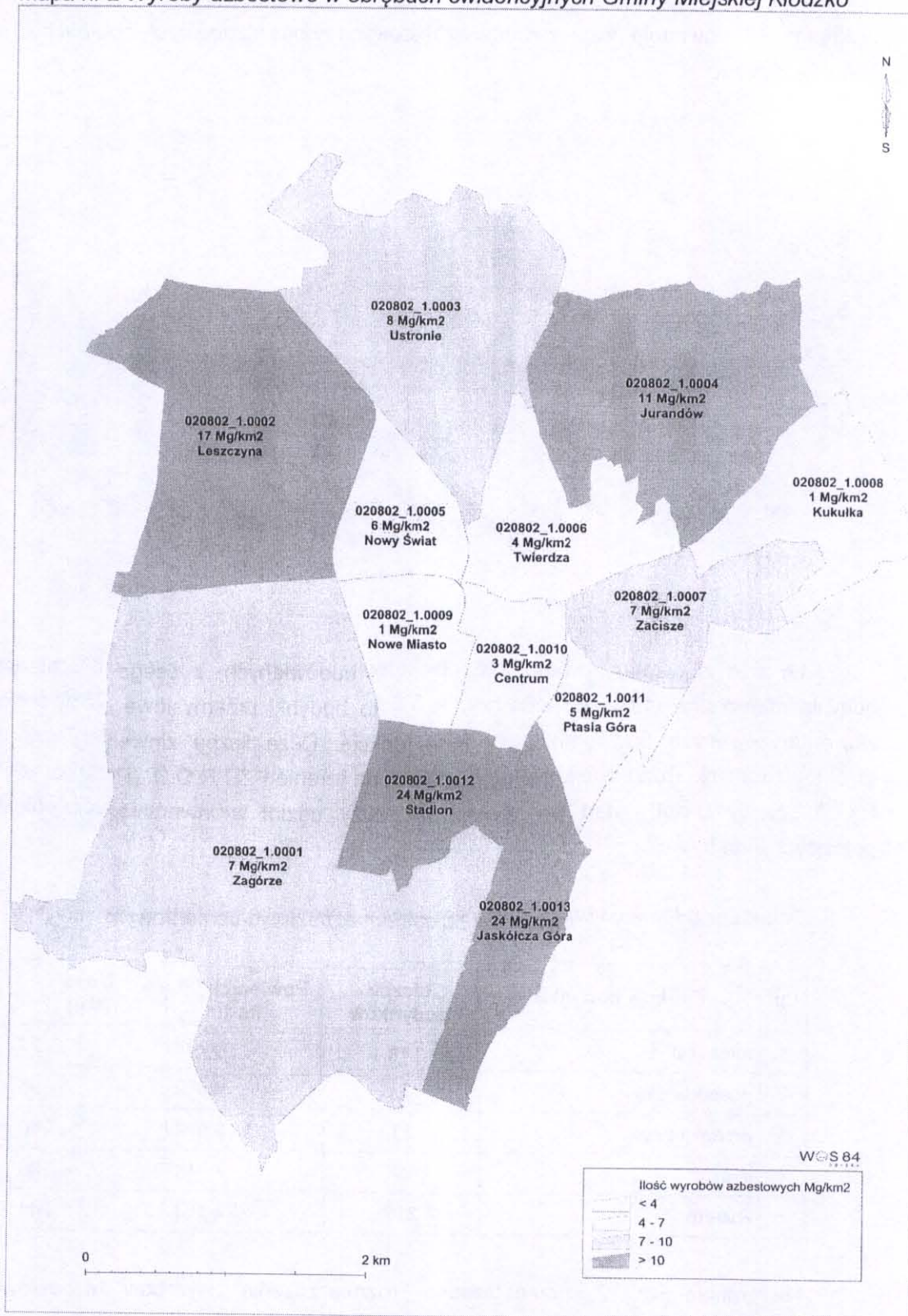
Tabela nr 8 Funkcje budynków z pokryciem azbestowo-cementowym

Lp.	Funkcja budynku	Liczba budynków	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	mieszkalna	18	2 088	23
2	gospodarcza	31	8 692	96
3	przemysłowa	11	3 672	40
4	inna	156	7 711	85
	Razem	216	22 163	244

Na mapie nr 2 przedstawiono rozmieszczenie wyrobów azbestowych w poszczególnych obrębach ewidencyjnych Gminy.

Mapa nr 2 Wyroby azbestowe w obrębach ewidencyjnych Gminy Miejskiej Kłodzko

W trakcie inwentaryzacji na terenie dwóch posesji zinwentaryzowano 0,17 Mg odpadów zawierających azbest. Zestawienie z wyszczególnionymi adresami, na których zinwentaryzowano odpady zawierające azbest na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko zostało przedstawione w tabeli nr 9.

Tabela nr 9 *Odpady zawierające azbest zgromadzone na posesjach*

Lp.	Adres	Liczba obiektów	Powierzchnia płyt azb.-cement. [w m ²]
1	Ul. Stanisława Wyspiańskiego, 50	1	6
2	Ul. Półwiejska, 11	1	10
	Razem	2	16

Składowane wyroby zawierające azbest zostały zidentyfikowane na posesjach przy ul. Stanisława Wyspiańskiego 50 (6 m²) oraz przy ul. Półwiejskiej 11 (10 m²).

Tabela nr 10 *Podsumowanie wyników inwentaryzacji na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko*

Lp.	Rodzaj wyrobów	Kod wyrobu	Masa [Mg]
1	płyty azbestowo-cementowe płaskie w pokryciach dachów	W01	26
2	płyty azbestowo-cementowe faliste w pokryciach dachów	W02	216
3	płyty azbestowo-cementowe płaskie w elewacjach budynków	W01	1,2
4	płyty azbestowo-cementowe faliste w elewacjach budynków	W02	0,2
5	płyty azbestowo-cementowe składowane na posesjach	W02	0,2
6	rury azbestowo-cementowe do usunięcia	W03.1	0
7	rury azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi	W03.2	200
	Razem		443,6

Na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko w trakcie prac terenowych zostało zinwentaryzowanych prawie 444 Mg wyrobów. Większość (89%) stanowią płyty azbestowo-cementowe faliste w pokryciach dachów. Niemal 11% stanowią płyty azbestowo-cementowe płaskie w elewacjach budynków i pokryciach dachów.

5. Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

5.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców

Agencja Ochrony Środowiska USA (Environmental Protection Agency - EPA) opublikowała szereg dokumentów, w których zawarte są zasady informowania o ryzyku. Powszechnie przyjęto siedem następujących podstawowych zasad:

1. Akceptuj i angażuj społeczność jako równorzędnego partnera.
2. Starannie planuj sposób przekazywania informacji o zagrożeniu, następnie oceniaj wyniki komunikowania się.
3. Uważnie słuchaj tego, co mają ci do przekazania inni.
4. Bądź uczciwy, szczery i otwarty.
5. Koordynuj wysiłki i współpracuj z innymi w procesie przekazywania informacji.
6. Nawiązuj współpracę ze środkami masowego przekazu i przekazuj informacje zgodnie z regułami środków masowego przekazu.
7. Mów jasno i życzliwie¹⁹.

Powodzenie realizacji działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody podejmowanych przez władze Gminy Miejskiej Kłodzko, w dużej mierze zależy od świadomości, aktywności i zmiany nawyków lokalnej społeczności. Program edukacyjny realizowany jest przez władze Miasta na różnych płaszczyznach i różnymi metodami poprzez ulotki, foldery, konkursy i festyny.

5.2. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Kłodzko

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji o azbecie. Mogą zostać podjęte z wykorzystaniem istniejących już kanałów dystrybucji:

1. Tablice informacyjne w Urzędzie Miasta Kłodzko z notatkami o:
 - a) obowiązkach dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
 - b) obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest (załącznik 2),
 - c) obowiązku sporządzenia *oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest* (załącznik 3),
 - d) zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,

¹⁹ „Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.”, pod red. Neonili Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004,

- e) firmach, posiadających uprawnienia i zezwolenia do prowadzenia prac obejmujących usuwanie, zbieranie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest (dane adresowe i telefon kontaktowy),
 - f) możliwościach finansowego wsparcia i właściwego postępowania w przypadku prac remontowych obejmujących wymianę wyrobów zawierających azbest.
2. Akcje edukacyjne, mające na celu nauczenie młodzieży rozpoznawania wyrobów zawierających azbest, poinformowanie o szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego oraz konieczności unieszkodliwienia azbestu do końca 2032 r. Akcje te powinny być prowadzone w szkołach w ramach zajęć lekcyjnych.
 3. Konkursy organizowane przez dyrektorów szkół, np. zaprojektowanie ulotki informacyjnej czy plakatu. Praca nagrodzona zostanie powielona w odpowiedniej liczbie egzemplarzy i udostępniona na tablicy w Urzędzie Miasta Kłodzko.
 4. Organizowane corocznie festyny oraz koncerty i imprezy okolicznościowe, w trakcie których szczególna uwaga zwrócona będzie na identyfikację „dzikich wysypisk” odpadów azbestowych oraz szkodliwość azbestu dla zdrowia człowieka.

Wszystkie akcje informacyjne i edukacyjne powinny być prowadzone równoległe na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Kłodzko.

5.3. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być bezpiecznie usuwane i eliminowane z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko przez przedsiębiorstwa, posiadające zatwierdzone programy gospodarki odpadami.

Aktualny wykaz przedsiębiorców, którzy uzyskali decyzję marszałka województwa dolnośląskiego, zatwierdzającą program gospodarki odpadami wytwarzanymi w wyniku prowadzonej działalności usługowej w zakresie demontażu wyrobów zawierających azbest, jest dostępny w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego.

5.4. Unieszkodliwianie odpadów azbestowych

Najczęściej stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie. W województwie dolnośląskim funkcjonują trzy ogólnodostępne składowiska, przyjmujące odpady zawierające azbest, mianowicie składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzieloną kwaterą do składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w Wałbrzychu, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Marcinowie oraz składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebczu.

Ze względu na dostępność i odległość składowiska najbardziej dogodnym miejscem unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest i powstałych w wyniku realizacji *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko* jest składowisko w Wałbrzychu.

Zarządzającym składowiskiem w Wałbrzychu jest Mo-BRUK S.A. z siedzibą w Niecewie 68, 33-322 Korzenna.

Składowisko w Wałbrzychu przyjmuje dwa rodzaje odpadów azbestowych:

- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01*),
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Zarządzającym składowiskiem w Marcinowie jest Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą przy Pl. Piłsudskiego 1, 55-100 Trzebnica.

Składowisko w Marcinowie przyjmuje jeden rodzaj odpadów azbestowych:

- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Zarządzającym składowiskiem w Trzebczu jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Dąbrowskiego 2, 59-100 Polkowice.

Składowisko w Trzebczu przyjmuje dwa rodzaje odpadów azbestowych:

- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01*),
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Przestrzenne rozmieszczenie składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest w Polsce zostało zamieszczone na mapie nr 3.

Mapa nr 3 Rozmieszczenie składowisk przyjmujących odpady azbestowe w Polsce

6. Harmonogram realizacji Programu

Na mocy polskiego prawa wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do 31 grudnia 2032 r. Zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do 2032 roku.

Harmonogram realizacji Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko podzielono na 3 etapy, tj.:

I etap: 2012 r.,

II etap: lata 2013-2022,

III etap: lata 2023-2032.

Podział ten jest zbieżny z harmonogramem Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Zdecydowano o przyjęciu analogicznych etapów realizacji zadania w kontekście możliwości monitorowania jego realizacji w porównaniu z programami nadrzędnymi.

Tabela nr 11 Harmonogram realizacji Programu w podziale na 3 etapy

Lp.	Zadania	Etap I	Etap II	Etap III
		2012	2013-2022	2023-2032
Zadania organizacyjne				
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest			
2	Opracowanie Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko			
3	Implementacja danych do bazy azbestowej (www.bazaazbestowa.pl)			
4	Stała aktualizacja bazy danych *			
5	Zapewnienie środków finansowych na realizację Programu			
6	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych			
7	Aktualizacja Programu			

Lp.	Zadania	Etap I	Etap II	Etap III
		2012	2013-2022	2023-2032
Zadania informacyjne				
8	Akcje informacyjne wśród mieszkańców dotyczące obowiązków związanych z koniecznością usunięcia wyrobów azbestowych, sposobów i terminów inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz procedur związanych z postępowaniem z azbestem prowadzone poprzez ulotki, broszury, media lokalne (gazety, telewizje regionalne, radio, internet, billboardy i plakaty na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko).			
Zadania edukacyjne				
9	Akcje edukacyjne prowadzone wśród mieszkańców powinny zostać oparte na edukacji dzieci i młodzieży szkolnej. Akcja edukacyjna powinna być połączona z informacyjną poprzez organizowanie, tzw. imprez ekologicznych, festynów, wystaw, konkursów czy też wycieczek ekologicznych.			
Zadania inwestycyjne				
10	Bezpieczne usunięcie wyrobów azbestowych wraz z wymianą pokryć dachowych i elewacji.	0%	50%	50%

* W przypadku braku informacji od właścicieli obiektów budowlanych, w których są wykorzystywane wyroby azbestowe, konieczna wydaje się aktualizacja inwentaryzacji w terenie, ponieważ ponad 88% wyrobów wymaga oceny stanu technicznego w ciągu 5 lat.

Inwentaryzacja (zadanie nr 1), Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko (zadanie nr 2) oraz opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest i jej wprowadzenie do bazy azbestowej (www.bazaazbestowa.pl) (zadanie nr 3) zostały wykonane w 2012 r., co umożliwiło rozpoczęcie procesu monitorowania procesu usuwania wyrobów azbestowych (zadanie nr 6).

7. Koszty realizacji Programu

Całkowite koszty realizacji Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko obejmują nakłady poniesione na:

1. akcje informacyjno-edukacyjne,
2. koszty aktualizacji Programu,
3. koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych i elewacji,
4. koszty wykonania nowych pokryć dachowych i elewacji.

Koszty te będą ponoszone przez osoby fizyczne, przedsiębiorców, osoby prawne oraz Gminę Miejską Kłodzko w odniesieniu do własnych obiektów.

7.1. Akcje informacyjno-edukacyjne

Zadania organizacyjne, polegające na stałej aktualizacji bazy danych, informowaniu mieszkańców i przedsiębiorców o ich obowiązkach, szkodliwości azbestu oraz możliwościach pozyskania dofinansowania na bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest, a także monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych będą wykonane przez pracowników Urzędu Miasta Kłodzko.

7.2. Aktualizacja Programu

Założono, że w trakcie realizacji Programu wykonane zostaną po dwie aktualizacje w II i III etapie realizacji Programu, ponieważ ponad 88% zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest został przypisany III stopień pilności usunięcia, czyli wymagana jest ponowna ocena stanu technicznego w ciągu 5 lat.

7.3. Koszty usunięcia i wymiany płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych

Do oszacowania kosztów usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko przyjęto, że powierzchnia zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów wynosi 22.038 m². Do powierzchni zostały wliczone zinwentaryzowane elewacje oraz azbest składowany na posesjach. Założono, że azbest z elewacji i logii (300 m²) oraz składowany (16 m²) zostanie usunięty wraz z pokryciami dachowymi.

Założono, że średni koszt demontażu wyrobów azbestowych wynosi 4,74 zł za 1 m², a koszt transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest na składowisku wynosi 1.600 zł brutto za 1 Mg. Został on wyliczony na podstawie informacji

uzyskanych od przedsiębiorstw z listy firm uprawnionych do usuwania i unieszkodliwiania azbestu.

Jako średni koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego przyjęto 60 zł brutto za 1 m² nowego pokrycia wykonanego z blachodachówki. Dane te zostały pozyskane od producentów i firm dekarских. W przypadku wykorzystania innych materiałów szacowane koszty mogą ulec zmianie.

Tabela nr 12 *Nakłady finansowe na usunięcie płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych (w zł)*

Lp.	tytuł	II etap 2013-2022	III etap 2023-2032	razem
1	demontaż wyrobów zawierających azbest	52 230	52 230	104 460
2	transport i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest	193 600	193 600	387 200
3	zakup i montaż nowego pokrycia dachowego	661 140	661 140	1 322 280
	razem	906 970	906 970	1 813 940

Oszacowane koszty usunięcia wyrobów azbestowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych wynoszą 1.813.940 zł, w tym 104 460 zł za demontaż wyrobów azbestowych i 387.200 zł za transport i unieszkodliwienie odpadów azbestowych na uprawnionym składowisku.

7.4. Całkowite koszty realizacji *Programu*

Całkowite koszty realizacji *Programu* w latach 2012-2032 obejmują nakłady finansowe na akcje informacyjno-edukacyjne, aktualizację *Programu*, usunięcie i wymianę pokryć dachowych oraz termomodernizację budynków.

Tabela nr 13 *Szacunkowe całkowite koszty realizacji Programu (w zł)*

lp.	Tytuł	Etap I	Etap II	Etap III	razem
1	akcje informacyjno-edukacyjne dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kłodzko	4 911	10 000	10 000	24 911
2	aktualizacja <i>Programu</i>	0	10 000	10 000	20 000
3	wymiana pokryć dachowych	0	906 970	906 970	1 813 940

lp.	Tytuł	Etap I	Etap II	Etap III	razem
4	termomodernizacja budynków	0	9 375	9 375	18 750
5	transport i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych składowanych na posesjach	0	282	0	282
	Razem	4 911	936 627	936 345	1 877 883

Prognozowane całkowite koszty realizacji *Programu* w latach 2012-2032 wynoszą 1.877.834 mln zł, z czego niemal 97 % stanowią koszty wymiany pokryć dachowych.

8. Źródła finansowania realizacji *Programu*

W wyniku analizy dostępnych instrumentów finansowania ochrony środowiska wybrano te, które mogą zostać wykorzystane w celu dofinansowania realizacji *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko* oraz opracowano prognozowaną strukturę finansowania realizacji *Programu*.

Możliwymi źródłami finansowania realizacji *Programu* są środki własne Gminy Miejskiej Kłodzko, środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, kredyty preferencyjne z Banku Ochrony Środowiska oraz Banku Gospodarki Żywnościowej, a także środki przewidziane w programach realizowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (do 2013 r.).

8.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu
ul. Jastrzębia 24, 53-148 Wrocław
tel. (071) 333-09-40, faks (071) 332-37-76
e-mail: poczta@fos.wroc.pl
www.fos.wroc.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w ramach realizacji zadań priorytetowych w dziedzinie gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi przewiduje dofinansowanie usuwania odpadów niebezpiecznych, w tym: odpadów medycznych, odpadów przemysłowych oraz odpadów zawierających azbest (priorytet 2.4., określony w Załączniku nr 1 do Uchwały Nr 44/2011 Rady Nadzorczej z dnia 27.06.2011 r.).

Wsparcie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu jest udzielane w oparciu o zasady regulaminu konkursu na realizację przedsięwzięć zgodnych z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie województwa dolnośląskiego. Program realizowany jest w latach 2011-2013, a jego planowany budżet w tym okresie wynosi 4 mln zł, w tym 85% stanowią środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, a 15% stanowi wkład własny jst.

Beneficjentami konkursu mogą być jednostki samorządu terytorialnego, które przeprowadziły inwentaryzację wyrobów zawierających azbest i posiadają aktualny, zatwierdzony przez odpowiedni organ, program usuwania azbestu i wyrobów

zawierających azbest. Dofinansowanie obejmuje działania związane z demontażem, zbieraniem, transportem oraz unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest.

Do zadań wnioskującej jednostki należy pośrednictwo w przekazywaniu dofinansowania ostatecznemu odbiorcy, jak również wybór Wykonawcy prac, zgodnie z przepisami ustawy Prawo zamówień publicznych.

8.2. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Oddział BOŚ we Wrocławiu
50-032 Wrocław, ul. G. Zapolskiej 1
tel. (0-71) 324-01-01, faks (0-71) 344-36-20
e-mail: wroclaw@bosbank.pl

BOŚ Oddział we Wrocławiu współpracuje z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w zakresie preferencyjnego kredytowania inwestycji polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest i realizowanych na terenie województwa dolnośląskiego w ramach linii kredytowej nr I.

Kredyty preferencyjne z dopłatami do oprocentowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu są przeznaczone dla osób fizycznych, osób prawnych (z wyłączeniem jednostek samorządu terytorialnego) oraz wspólnot mieszkaniowych, będących właścicielami lub zarządcami budynków, a także dla ich współwłaścicieli lub użytkowników (pod warunkiem zgody właścicieli budynków).

Przedmiotem kredytowania objęta jest eliminacja odpadów azbestowych z obiektów budowlanych i tymczasowych obiektów budowlanych, obejmująca demontaż wyrobów budowlanych z powierzchni dachowych i elewacyjnych zawierających azbest, transport i unieszkodliwienie odpadów azbestowych.

Warunki kredytowania są następujące:

1. oprocentowanie: zmienne [WIBOR 1M pomniejszony o 1,25 pp., lecz nie mniej niż 3,5% w skali roku],
2. kwota kredytu: do 100% kosztów zadania, lecz nie więcej niż 100.000 zł
3. okres kredytowania: do 5 lat,
4. okres karencji: do 6 miesięcy licząc od daty zakończenia zadania określonej w umowie kredytu,
5. prowizja: dla osób fizycznych, mikroprzedsiębiorstw, wspólnot mieszkaniowych wynosi od 1,5% kwoty kredytu, jednak nie mniej niż 200 zł, natomiast dla podmiotów segmentu korporacji i finansów publicznych – od 1,5% kwoty kredytu, jednak nie mniej niż 1.000 zł.

8.3. Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.

Bank BGŻ S.A.
ul. Kasprzaka 10/16, 01-211 Warszawa
tel. (022) 860-40-00, faks (022) 860-50-00
www.bgz.pl

Bank Gospodarki Żywnościowej (BGŻ) współpracuje z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie udzielania kredytów preferencyjnych. Podstawą do udzielania przez ARiMR pomocy ze środków krajowych, w tym dopłat do oprocentowania kredytów, jest *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań ARiMR*.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt preferencyjny są:

1. osoby fizyczne, posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów,
2. osoby prawne,
3. jednostki organizacyjne, nie posiadające osobowości prawnej.

Przedmiotem kredytowania w ramach linii o symbolu **nIP** zgodnie z *Warunkami i zasadami udzielania kredytów na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych produkcji rolnej i przetwórstwie produktów rolnych* m.in. mogą być objęte koszty rozbiórki i unieszkodliwienia materiałów szkodliwych, w tym wyrobów azbestowych, pod warunkiem realizowania inwestycji polegającej na budowie, przebudowie lub remoncie obiektów służących do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej.

Warunki kredytowania są następujące:

1. oprocentowanie: zmienne, ustalane w oparciu o aktualną stopę redyskonta, nie mniej niż 2%,
2. kwota kredytu: nie może przekroczyć:
 - a. 80% wartości nakładów inwestycyjnych na gospodarstwo rolne i wynosić więcej niż 4.000.000 zł,
 - b. 70% wartości nakładów inwestycyjnych na dział specjalny produkcji rolnej i wynosić więcej 8.000.000 zł,
 - c. 70% wartości nakładów inwestycyjnych w przetwórstwie produktów rolnych i wynosić więcej niż 16.000.000 zł,
 - d. łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a) i b) nie może przekroczyć 8.000.000 zł,

- e. łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a) - c) nie może przekroczyć 16.000.000 zł.
- 3. okres kredytowania: do 8 lat,
- 4. okres karencji: do 2 lat.

8.4. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Biuro Powiatowe w Kłodzku
ul. Harcerzy 6, 57-300 Kłodzko
tel. 74 865 31 74, faks 74 865 84 63
www.arimr.gov.pl
e-mail: info@arimr.gov.pl

Działanie 121 Modernizacja gospodarstw rolnych

Beneficjentami w ramach działania 121 *Modernizacja gospodarstw rolnych* mogą być osoby fizyczne, osoby prawne oraz spółki osobowe, prowadzące działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej.²⁰:

W ramach działania wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące modernizacji produkcji rolnej, w szczególności:

1. inwestycje materialne:
 - a) budowa lub remont połączony z modernizacją budynków lub budowli,
 - b) zakup lub instalacja maszyn, urządzeń, w tym sprzętu komputerowego,
 - c) zakładanie, modernizacja sadów lub plantacji wieloletnich,
 - d) zakup, instalacja lub budowa elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, przygotowania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej;
2. inwestycje niematerialne:
 - a) zakup patentów, licencji, w tym licencji na oprogramowanie,
 - b) usługi związane z przygotowaniem dokumentacji technicznej lub ekonomicznej dotyczącej projektu oraz nadzorem technicznym, związane bezpośrednio z realizacją projektu.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania 121 *Modernizacja gospodarstw rolnych* w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 300.000 zł. Do realizacji mogą być przyjęte

²⁰ Szczegółowe warunki dotyczące kryteriów jakie muszą spełniać potencjalni beneficjenci pomocy w ramach PROW zostały określone w samym programie, jak i w rozporządzeniach wykonawczych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej

operacje, których wysokość kosztów kwalifikowanych będzie wynosiła powyżej 20.000 zł. Ograniczenie to nie dotyczy operacji obejmujących wyłącznie wyposażenie gospodarstwa rolnego w urządzenia do składowania nawozów naturalnych lub projektów związanych z dostosowaniem do norm wspólnotowych.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 października 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Dz.U. 207, poz. 1372).

Działanie 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Beneficjentami w ramach działania 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* może być rolnik, który nie osiągnął wieku emerytalnego lub jego domownik w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników albo małżonek tego rolnika²¹.

W ramach działania 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* wspierane będą inwestycje w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej i detalicznej, rzemiosła lub rękodzielnictwa, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych, przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowania lub przechowywania towarów, wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Do kosztów kwalifikowalnych projektu, który może być dofinansowany w ramach przedmiotowego działania zalicza się m.in. koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki. W przypadku projektów związanych z turystyką wiejską (w tym agroturystyką) koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki będą także kosztem kwalifikowalnym.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 września 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie*

²¹ Szczegółowe warunki dotyczące kryteriów jakie muszą spełniać potencjalni beneficjenci pomocy w ramach PROW zostały określone w samym programie, jak i w rozporządzeniach wykonawczych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej

szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. nr 166, poz. 1125).

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 100.000 zł. Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić 50% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Działanie 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Beneficjentem w ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* może być osoba fizyczna lub osoba prawna, lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zatrudniające poniżej 10 osób, i mające obrót nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro²².

W ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* wspierane będą inwestycje w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej i detalicznej, rzemiosła lub rękodzielnictwa, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych, przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowania lub przechowywania towarów, wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Do kosztów kwalifikowalnych projektów, które realizowane są w działaniu 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* zalicza się koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej. Koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym wyrobów azbestowych) będą kosztami kwalifikowanymi.

Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić 50% kosztów

²² Szczegółowe warunki dotyczące kryteriów jakie muszą spełniać potencjalni beneficjenci pomocy w ramach PROW zostały określone w samym programie, jak i w rozporządzeniach wykonawczych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej

kwalifikowalnych przedsięwzięcia. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 300.000 zł, z tym, że beneficjent może otrzymać dotację w wysokości odpowiednio:

- 100.000 zł, jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1 i mniej niż 2 miejsca pracy,
- 200.000 zł, jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 2 i mniej niż 3 miejsca pracy,
- 300.000 zł, jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 3 miejsc pracy.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 marca 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Dz. U. nr 55, poz. 335).

8.5. Struktura finansowania realizacji Programu

Do opracowania prognozowanej struktury finansowania Programu przyjęto następujące założenia:

1. Z budżetu Gminy Miejskiej Kłodzko finansowane będą akcje informacyjno-edukacyjne oraz aktualizacja bazy danych o wyrobach azbestowych.
2. Środki przewidziane w budżecie Gminy Miejskiej Kłodzko w każdym roku realizacji Programu będą wynosiły ok. 20 tys. zł (poza usuwaniem wyrobów azbestowych z obiektów, będących własnością Gminy Miejskiej Kłodzko).
3. Około 5% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.
4. Około 5% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem preferencyjnego dofinansowania z Banku Ochrony Środowiska i Banku Gospodarki Żywnościowej.
5. Spośród 5 budynków, będących własnością Gminy Miejskiej Kłodzko, w każdym z etapów realizacji Programu wyroby azbestowe będą usuwane systematycznie.
6. Około 10% płyt azbestowych z budynków gospodarczych zostanie usunięta z wykorzystaniem dofinansowania z ARiMR.
7. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w kolejnych latach będzie oferował dofinansowanie zadań, polegających na bezpiecznym usuwaniu azbestu.

8. Oferty Banku Ochrony Środowiska i Banku Gospodarki Żywnościowej w kolejnych latach będą obejmowały kredyty, z których można sfinansować zakup i montaż nowego pokrycia dachowego i wykonania termomodernizacji budynków.

Tabela nr 14 Prognozowana struktura finansowania realizacji Programu (w zł)

lp.	Potencjalne źródło finansowania	2012	2013-2022	2023-2032	razem
1	Budżet Gminy Miejskiej Kłodzko	4 911	200 000	200 000	404 911
2	Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	0	12 292	12 292	24 584
3	Kredyty w BOŚ i BGŻ	0	45 349	45 349	90 698
4	PROW 2007-2013	0	869	0	869
5	Środki własne właścicieli obiektów	0	678 117	678 704	1 356 821
	- w tym dla obiektów, będących własnością Gminy Miejskiej Kłodzko	0	24 860	24 860	49 720
	Razem	4 911	936 627	936 345	1 877 883

9. Monitoring procesu realizacji Programu

Monitoring realizacji zadań Programu obejmuje gromadzenie i przetwarzanie informacji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest, a w szczególności:

1. wyników przeprowadzonych inwentaryzacji wyrobów azbestowych, ich stanu technicznego i lokalizacji na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko,
2. ilości usuniętych wyrobów i wytworzonych odpadów zawierających azbest.

Monitoring Programu prowadzony będzie z wykorzystaniem bazy danych oraz systemu informacji przestrzennej.

Monitoring realizacji Programu pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu wykonania zadań z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów. Każda zmiana w zakresie liczby budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, ilości czy też stanu wyrobów zawierających azbest zgłoszona przez właściciela budynku czy wykorzystującego wyroby azbestowe, zostanie naniesiona w bazie danych prowadzonej w Urzędzie Miasta Kłodzko, co umożliwi bieżącą aktualizację bazy danych o wyrobach zawierających azbest.

W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki, służące ocenie wdrażania Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko.

Tabela nr 15 Wskaźniki oceny wdrażania Programu

Lp.	Wskaźniki oceny	Jednostka
1	Masa wyrobów zawierających azbest na 1 km ² powierzchni gminy	Mg/km ²
2	Masa unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	Mg/rok
3	Liczba „dzikich wysypisk” z odpadami azbestowymi	szt.

Na podstawie bazy danych o lokalizacji i powierzchni pokryć dachowych i elewacji wykonanych z płyt azbestowo-cementowych oraz proponowanych powyżej wskaźników oceny wdrażania Programu, możliwe będzie monitorowanie Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko, jak również realizacja zadań określonych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Dla aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest, stanowiącego podstawę do opracowania niniejszego Programu, wartości wskaźników monitorowania przedstawiają się następująco:

1. wskaźnik masy wyrobów zawierających azbest na 1 km² powierzchni Gminy Miejskiej Kłodzko powinien ulegać zmniejszeniu w każdym roku realizacji *Programu*, począwszy od wartości bazowej wynoszącej 18 Mg/km² w 2012 r.
2. wskaźnik masy unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w [Mg/rok] w każdym roku realizacji poszczególnych etapów *Programu* powinien wynosić odpowiednio 12,2 Mg/rok.
3. wskaźnik ilości „dzikich wysypisk” z odpadami azbestowymi na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko w roku bazowym wynosi 0. Jest to szczególnie wrażliwy wskaźnik w monitorowaniu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest. Należy zwrócić szczególną uwagę, m.in. poprzez działania informacyjno-edukacyjne, aby wyroby azbestowe były usuwane przez uprawnione podmioty, a po zdemontowaniu trafiły na składowisko, przyjmujące odpady azbestowe.

10. Podsumowanie

Głównym celem opracowania *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko* jest zaplanowanie usunięcia wyrobów azbestowych z terenu gminy i ich bezpieczne unieszkodliwienie do końca 2032 r.

Wykorzystując wyniki spisu z natury oraz dostępne źródła danych stwierdzono, iż:

1. Na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko znajdują się 213 obiektów budowlanych, których pokrycia dachowe zostały wykonane z użyciem wyrobów zawierających azbest.
2. Powierzchnia dachów, o których mowa w punkcie 1, wynosi 22.038 m² (242 Mg) i są to płyty azbestowo-cementowe płaskie i faliste.
3. Stan techniczny 87 % wyrobów, o których mowa w punktach 1 i 2, jest dobry.
4. W elewacjach budynków zinwentaryzowano 125 m² (1 Mg) płyt azbestowo-cementowych płaskich.
5. W płytach osłonowych balkonów i loggii oraz w elewacjach budynków wielorodzinnych wykorzystywanych jest prawie 175 m² płyt azbestowych.
6. Rury i złącza azbestowo-cementowe wykorzystywane są w gminnej sieci wodociągowej w łącznej ilości 200 Mg.
7. Rury i złącza azbestowo-cementowe przeznaczone są do pozostawienia w ziemi.

Łącznie na terenie Kłodzka wykorzystywanych jest prawie 444 Mg wyrobów zawierających azbest.

Proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do końca 2032 r. Przyjęto harmonogram zgodny z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, w podziale na zadania organizacyjne, edukacyjne, informacyjne i inwestycyjne w perspektywie krótko-, średnio- i długookresowej.

Na podstawie wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych oraz elementy konstrukcyjne budynków przyjęto, iż w każdym roku realizacji *Programu* powinno być usuwane i unieszkodliwiane 12 Mg odpadów z wyrobów zawierających azbest.

Za usunięcie wyrobów azbestowych odpowiedzialni są właściciele i użytkownicy obiektów, w których wykorzystywane są wyroby azbestowe. Mogą oni uzyskać dofinansowanie do usuwania wyrobów azbestowych, ale brak jest mechanizmów dofinansowania usuwania azbestu dla indywidualnych gospodarstw domowych w zakresie zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego. Są to znaczące koszty, które w głównej

mierze będą ponoszone przez osoby prywatne, co w znacznym stopniu może ograniczyć tempo realizacji *Programu*.

Odpady azbestowe z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko mogą być przyjmowane na składowisku w Wałbrzychu, a także na pozostałych składowiskach w Polsce.

Oszacowane koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest (łącznie z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych oraz modernizacją elewacji) wynoszą 1.877.883 zł. Koszty wymiany pokryć dachowych i elewacji będą ponoszone przez właścicieli obiektów. Należy podkreślić, iż koszty usunięcia azbestu oraz zakupu i montażu nowych pokryć dachowych i termomodernizacji budynków mieszkalnych stanowią niemal 97% kosztów realizacji *Programu*. Możliwe jest również wykorzystanie źródeł zewnętrznych finansowania części działań, polegających na bezpiecznym usuwaniu wyrobów azbestowych, tj. funduszy własnych Gminy Miejskiej Kłodzko, środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, kredytów preferencyjnych z Banku Ochrony Środowiska S.A. i Banku Gospodarki Żywnościowej, a także funduszy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Wskazane jest podjęcie działań, mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów azbestowych, zwłaszcza w trakcie akcji informacyjnych i edukacyjnych. Ważne jest dokonanie wyboru grupy docelowej ww. akcji.

Monitoring *Programu* powinien być prowadzony z wykorzystaniem dostępnych i nowych danych, zgodnie z przyjętymi wskaźnikami dla oceny wdrażania *Programu*.

11. Wykorzystane akty prawne i materiały

Akty Prawne

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. z 2004 r. nr 3, poz. 20 z późn. zm.
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, Dz.U. z 2007 r. nr 39 poz. 251 z późn. zm.
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.,
4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. nr 100, poz. 1085 z późn. zm.,
5. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych, Dz.U. nr 199, poz. 1671 z późn. zm.
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów, Dz.U. nr 216, poz. 1824,
7. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 162, poz. 1089,
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, Dz.U. Nr 212, poz. 1769,
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, Dz.U. z 2011 r., Nr 8, poz.31,
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 71, poz. 649,
11. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, Dz.U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, Dz.U. Nr 249, poz. 1673,
13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, Dz.U. nr 39, poz. 320,
14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz.U. nr 112, poz. 1206,
15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, Dz.U. nr 124, poz. 1033

Materiały, opracowania i dokumenty

16. „Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.”, red. Neonila Szeszenia-Dąbrowska, Łódź, 2004,

17. „Bezpieczne postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, red. Jerzy Dyczek, Materiały specjalistycznego kursu szkoleniowego, AGH, Kraków, 26-27.06.2003,
18. „Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2001,
19. Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl,
20. Baza azbestowa, www.bazaazbestowa.pl,
21. Gminny plan usuwania wyrobów zawierających azbest – wzór, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2007
22. Oświadczenie rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r., Dz.U. nr 99, poz. 667,
23. Plan Gospodarki Odpadami dla Międzygminnego Związku Celowego Powołanego dla Stworzenia Wspólnego Systemu Gospodarki Odpadami w Powiecie Kłodzkim,
24. Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu kłodzkiego – aktualizacja na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem lat 2013 – 2016,
25. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Warszawa, 2010,
26. Strona internetowa ARiMR, www.arimr.gov.pl
27. Strona internetowa BGŻ, www.bgz.pl
28. Strona internetowa BOŚ, www.bosbank.pl.
29. Strona internetowa Miasta Kłodzko www.klodzko.pl
30. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego 2012.

12. Spis tabel, wykresów, map i załączników

Spis tabel

Tabela nr 1 Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych.....	23
Tabela nr 2 Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków.....	24
Tabela nr 3 Płyty azbestowo-cementowe w płytach osłonowych balkonów i loggii oraz w elewacjach budynków wielorodzinnych.....	24
Tabela nr 4 Rury azbestowo-cementowe wykorzystywane w miejskiej sieci kanalizacyjnej.....	25
Tabela nr 5 Wyniki inwentaryzacji dachów i elewacji z płyt azbestowo-cementowych w podziale na osiedla Gminy Miejskiej Kłodzko.....	26
Tabela nr 6 Wyniki inwentaryzacji dachów i elewacji obiektów budowlanych według stopni pilności usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Miejskiej Kłodzko.....	37
Tabela nr 7 Struktura własnościowa obiektów, w których są wykorzystywane wyroby azbestowe.....	38
Tabela nr 8 Funkcje budynków z pokryciem azbestowo-cementowym.....	41
Tabela nr 9 Odpady zawierające azbest zgromadzone na posesjach.....	43
Tabela nr 10 Podsumowanie wyników inwentaryzacji na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko.....	43
Tabela nr 11 Harmonogram realizacji Programu w podziale na 3 etapy.....	48
Tabela nr 12 Nakłady finansowe na usunięcie płyt azbestowo-cementowych stanowiących elewacje i pokrycia dachowe obiektów budowlanych (w zł).....	51
Tabela nr 13 Szacunkowe całkowite koszty realizacji Programu (w zł).....	51
Tabela nr 14 Prognozowana struktura finansowania realizacji Programu (w zł).....	60
Tabela nr 15 Wskaźniki oceny wdrażania Programu.....	61

Spis wykresów

Wykres nr 1 Porównanie liczby obiektów budowlanych z wyrobami azbestowymi w poszczególnych obrębach Gminy Miejskiej Kłodzko.....	40
Wykres nr 2 Porównanie ilości wyrobów azbestowych w poszczególnych obrębach Gminy Miejskiej Kłodzko.....	41

Spis map

Mapa nr 1 Szczegółowa mapa rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko.....	28
Mapa nr 2 Wyroby azbestowe w obrębach ewidencyjnych Gminy Miejskiej Kłodzko.....	42
Mapa nr 3 Rozmieszczenie składowisk przyjmujących odpady azbestowe w Polsce.....	47

Spis załączników

Załącznik 1. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest, rur azbestowo-cementowych oraz dróg utwardzonych odpadami azbestowymi ..	69
Załącznik 2. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest.....	70
Załącznik 3. Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.....	71
Załącznik 4. Wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska	73
Załącznik 5. Karta ewidencji odpadu	74
Załącznik 6. Karta przekazania odpadu	75
Załącznik 7. Szczegółowe zestawienie wyników inwentaryzacji	76

Załącznik 1. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest, rur azbestowo-cementowych oraz dróg utwardzonych odpadami azbestowymi

Pomieszczenie zawiera azbest*

* Tylko w przypadku oznakowania pomieszczenia w związku z brakiem możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest.

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 1/2H szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej (h = 40 % H) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej (60 % H) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;
- 3) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu

Wszystkie drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 30 cm wysokości (H) i 1/2H szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej (h = 40 % H) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej (60 % H) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny.

Załącznik 2. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
8. Stopień pilności⁷⁾:
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
a) nazwa i numer dokumentu:
- b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....
(podpis)

data

- ¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.
- ²⁾ Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- ³⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- ⁴⁾ Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- ⁵⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
 - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- ⁶⁾ Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- ⁷⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).
- ⁸⁾ Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik 3. Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

OCENA stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	

20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nie użytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania objekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejsowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cieme azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciemnych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Załącznik 4. Wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

Gmina:
 Powiat:
 Województwo:

Informacje za okres:
 określające stan na dzień:

Dział 1. Informacje dotyczące azbestu

Lp.	Nazwa wyrobu zawierającego azbest ¹⁾	Miejsce występowania wyrobu zawierającego azbest (adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi ²⁾

Objaśnienia:

- ¹⁾ Przy określaniu nazwy wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
- * płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - * płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - * rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - * izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - * wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - * przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - * szczeliwa azbestowe,
 - * taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - * wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - * papier i tektura,
 - * inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.
- ²⁾ Należy wskazać obiekt, w którym znajdują się wyroby zawierające azbest, oraz określić ich stan - stopień uszkodzenia wyrobów zawierających azbest.

Załącznik 5. Karta ewidencji odpadu

KARTA EWIDENCJI - ODPADU ¹⁾				Nr karty	Rok kalendarzowy					
Kod odpadu ²⁾										
Rodzaj odpadu ²⁾										
Procentowa zawartość PCB w odpadzie ³⁾										
Posiadacz odpadów ⁴⁾										
Adres posiadacza odpadów⁵⁾										
Województwo	Gmina	Miejscowość	Telefon służbowy	Faks służbowy						
Ulica		Nr domu	Nr lokalu	Kod pocztowy						
Miejsce prowadzenia działalności⁶⁾										
Województwo	Gmina	Miejscowość	Telefon służbowy	Faks służbowy						
Ulica		Nr domu	Nr lokalu	Kod pocztowy						
Działalność w zakresie: ⁷⁾										
W		Zb	Od	Un	Ok					
☐		☐	☐	☐	☐					
Gospodarowanie odpadami										
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ^{8), 9)}	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg] ^{8), 10), 11)}	Masa przyjętych odpadów [Mg] ⁸⁾	Nr karty przekazania odpadu ¹²⁾	We własnym zakresie			Odpady przekazane		imię i nazwisko osoby sporządzającej
					masa [Mg] ^{8), 13)}	metoda odzysku R ¹⁴⁾	metoda unieszkodliwiania D ¹⁵⁾	masa [Mg] ⁸⁾	nr karty przekazania odpadu ¹⁶⁾	

Objaśnienia:

- 1) W przypadku wytwarzania, zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów należy sporządzać osobną kartę ewidencji odpadu dla każdego miejsca prowadzenia działalności, z wyjątkiem usług, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 22 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. W przypadku odbierania odpadów komunalnych należy sporządzić osobno kartę dla każdej gminy, z terenu której odpady komunalne są odbierane. Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.), w zakresie odpadów powstałych w wyniku demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, oraz prowadzącego stację demontażu i prowadzącego punkt zbierania pojazdów, o których mowa w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202, z późn. zm.), w zakresie gospodarowania pojazdami wycofanymi z eksploatacji.
- 2) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 3) Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- 4) Podać imię i nazwisko lub nazwę posiadacza odpadów. W przypadku odbierania odpadów komunalnych posiadaczem obowiązującym do wypełnienia karty ewidencji odpadu jest przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- 6) Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku posiadania decyzji na prowadzenie działalności na terenie całego kraju lub na określonym obszarze należy wskazać adres siedziby lub miejsca zamieszkania posiadacza odpadów. W przypadku przedsiębiorcy, który uzyskał zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać województwo i gminę.
- 7) Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W - wytwarzanie odpadów, Zb - zbieranie odpadów, Od - odzysk, Un - unieszkodliwianie odpadów, Ok - odbieranie odpadów komunalnych.
- 8) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 9) Nie dotyczy odpadów komunalnych.
- 10) Odpady komunalne w rozumieniu definicji zawartej w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 11) Wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 12) Podać nr karty przekazania, na podstawie której odpad został przyjęty. W przypadku przywozu odpadów na terytorium kraju należy wpisać "Przywóz do RP". W przypadku przyjmowania odpadów z innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu. W przypadku przyjmowania odpadów od posiadacza zwolnionego z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów rubryka pozostaje niewypełniona.
- 13) Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie.
- 14) Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 15) Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 16) Podać nr karty przekazania odpadu, którą został przekazany innemu posiadaczowi odpadów. W przypadku wywozu odpadów poza terytorium kraju należy wpisać "Wywóz poza RP". W przypadku przekazania odpadów osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami do wykorzystania na własne potrzeby zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach należy wpisać "Przekazane os. fiz.". W przypadku przekazywania do innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu.

Załącznik 6. Karta przekazania odpadu

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{2,3)}	Transportujący odpad ^{2,4)}	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ²⁾	
Adres ⁵⁾	Adres ^{5,6)}	Adres ⁵⁾	
Nr REGON ⁶⁾	Nr REGON ^{6),7)}	Nr REGON ⁶⁾	
Miejsce przeznaczenia odpadów ⁸⁾			
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ⁹⁾			
Wnoskuje o wydanie dokumentu potwierdzającego odzysk lub recykling ¹⁰⁾		TAK ☐	NIE ☐
Kod odpadu ¹¹⁾	Rodzaj odpadu ¹¹⁾	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{7,15)}	
Data/miesiąc ^{12,13)}	Masa przekazanych odpadów [Mg] ¹⁴⁾		
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu ^{4,6)}	Potwierdzam przejęcie odpadu	
data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	

Objaśnienia:

- 1) Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- 2) Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu.
- 3) W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadu jest obowiązany przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 4) Dotyczy przedsiębiorcy transportującego odpady, niebędącego posiadaczem odpadów, działającego na zlecenie innego posiadacza odpadów, który zlecił mu wykonanie usługi transportu odpadów.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- 6) O ile posiada.
- 7) W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- 8) Podać adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu transportującemu odpady.
- 9) Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 10) Dotyczy dokumentów wystawianych przez prowadzących odzysk lub recykling na podstawie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607, z późn. zm.).
- 11) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 12) W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu.
- 13) Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady temu samemu posiadaczowi odpadów.
- 14) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 15) Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

Załącznik 7. Szczegółowe zestawienie wyników inwentaryzacji

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Rodzaj obiektu	Ilość azbestu w m ²
1	Kłodzko	Adama Mickiewicza	1	AR_5.67/3	2	3	6	2
2	Kłodzko	Adama Mickiewicza	13	AR_5.80	2	3	6	46
3	Kłodzko	dr Janusza Korczaka	8	AR_7.17	2	3	6	14
4	Kłodzko	dr Janusza Korczaka	8	AR_7.17	2	3	1	20
5	Kłodzko	dr Janusza Korczaka	51	AR_8.6	2	3	4	214
6	Kłodzko	dr Janusza Korczaka	53	AR_8.3/1	2	3	6	14
7	Kłodzko	dr Janusza Korczaka	55	AR_20.2	2	3	2	133
8	Kłodzko	dr Janusza Korczaka	8/1	AR_7.17	2	3	1	50
9	Kłodzko	Dusznicka	38	AR_31.34	2	3	6	71
10	Kłodzko	Dusznicka	38	AR_31.35	1	2	2	140
11	Kłodzko	Dusznicka	40	AR_31.19	2	3	2	130
12	Kłodzko	Dusznicka	40	AR_31.19	1	3	2	308
13	Kłodzko	Dusznicka	40	AR_31.19	1	3	2	356
14	Kłodzko	Dworcowa	BN	AR_11.3/10	2	3	6	100
15	Kłodzko	Fabryczna	2	AR_7.13/5	2	3	6	102
16	Kłodzko	Fabryczna	BN	AR_5.10	2	3	6	500
17	Kłodzko	Graniczna	4	AR_6.35	1	3	1	119
18	Kłodzko	Graniczna	8	AR_6.40	2	3	6	20
19	Kłodzko	Graniczna	8	AR_6.40	2	2	2	143
20	Kłodzko	Graniczna	8	AR_6.40	2	3	2	158
21	Kłodzko	Gustawa Morcinka	8	AR_2.32/4	2	3	1	15
22	Kłodzko	Henryka Sienkiewicza	2	AR_2.167	1	3	6	52
23	Kłodzko	Henryka Sienkiewicza	BN	AR_2.120	2	3	6	2
24	Kłodzko	Jana Długosza	1	AR_2.74	2	3	6	1
25	Kłodzko	Jana Długosza	29 a	AR_2.89	2	3	6	52
26	Kłodzko	Jana Długosza	BN	AR_2.113/3	2	3	1	175
27	Kłodzko	Józefa Kromera	12	AR_2.54/2	2	3	6	37
28	Kłodzko	Józefa Kromera	41	AR_2.22/2	2	3	6	1
29	Kłodzko	Józefa Kromera	44	AR_2.36/2	2	2	6	19
30	Kłodzko	Karola Miarki	3	AR_2.34/9	2	3	6	260
31	Kłodzko	Kolejowa	BN	AR_4.50	2	3	6	23
32	Kłodzko	Korfantego	10	AR_5.2/11	2	3	6	15
33	Kłodzko	Korytowska	8	AR_4.83	2	3	6	31
34	Kłodzko	Krzywa	6	AR_12.14/8	2	3	2	50
35	Kłodzko	Krzywa	6	AR_12.14/8	2	3	2	100
36	Kłodzko	Krzywa	6	AR_12.14/8	2	3	1	185
37	Kłodzko	Lisia	5	AR_2.2/1	2	3	6	22
38	Kłodzko	Lisia	6	AR_2.2/64	2	2	2	718
39	Kłodzko	Lisia	7	AR_2.2/64	2	3	2	324
40	Kłodzko	Lisia	7	AR_2.2/64	2	3	2	682
41	Kłodzko	Lisia	7	AR_2.2/64	2	3	2	704
42	Kłodzko	Lisia	7	AR_2.2/64	2	3	2	826
43	Kłodzko	Lisia	8	AR_2.2/7	2	3	6	29
44	Kłodzko	Lisia	8	AR_2.2/7	2	3	6	49
45	Kłodzko	Lisia	BN	AR_2.2/23	1	2	6	10
46	Kłodzko	Lisia	BN	AR_2.2/23	2	3	6	37
47	Kłodzko	Lisia	BN	AR_2.2/28	2	3	6	22
48	Kłodzko	Lisia	BN	AR_2.2/28	2	3	6	45
49	Kłodzko	Mariańska	11	AR_16.11	2	3	6	17
50	Kłodzko	Mariańska	12	AR_1.2	2	3	6	20

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Rodzaj obiektu	Ilość azbestu w m ²
51	Kłodzko	Mariańska	25	AR 16.3/1	2	3	1	107
52	Kłodzko	Mariańska	25	AR 16.3/1	2	3	2	214
53	Kłodzko	Mariańska	25	AR 16.3/1	2	3	2	236
54	Kłodzko	Mariańska	BN	AR 1.10	2	3	6	10
55	Kłodzko	Mariańska	BN	AR 1.10	2	3	1	10
56	Kłodzko	Mariańska	BN	AR 1.10	2	3	1	20
57	Kłodzko	Nadrzeczna	BN	AR 2.9	2	3	6	4
58	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	2
59	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	4
60	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	12
61	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	12
62	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	12
63	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	12
64	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	15
65	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	50
66	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 17.12	2	3	6	60
67	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.1	2	3	6	4
68	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.3	2	3	6	12
69	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	5
70	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	5
71	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	10
72	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	10
73	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	12
74	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	12
75	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	12
76	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	15
77	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	15
78	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	30
79	Kłodzko	Noworudzka	BN	AR 3.4	2	3	6	30
80	Kłodzko	Nowy Świat	11	AR 1.18	2	3	6	15
81	Kłodzko	Objazdowa	7 a	AR 24.3/6	2	3	4	1013
82	Kłodzko	Objazdowa	12	AR 2.130/7	2	3	6	40
83	Kłodzko	Objazdowa	3 c	AR 29.27/5	2	3	6	6
84	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	10
85	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	10
86	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	10
87	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	15
88	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	20
89	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	20
90	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	30
91	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	30
92	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	30
93	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	30
94	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	30
95	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	40
96	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	40
97	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	1	3	6	40
98	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	1	3	6	40
99	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	2	3	6	40
100	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 1.2	1	3	6	60
101	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 24.3/3	2	3	4	359
102	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	15

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Rodzaj obiektu	Ilość azbestu w m ²
103	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
104	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
105	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
106	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
107	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
108	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
109	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
110	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.16/2	2	3	6	30
111	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	20
112	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	20
113	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	20
114	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	30
115	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	40
116	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	40
117	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	40
118	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	1	3	6	40
119	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	2	3	6	60
120	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	1	3	6	60
121	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/1	3	3	6	60
122	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	5
123	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	10
124	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	1	3	6	20
125	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	20
126	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
127	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
128	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
129	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
130	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
131	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
132	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	30
133	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	40
134	Kłodzko	Objazdowa	BN	AR 7.20/3	2	3	6	40
135	Kłodzko	Ostatnia	BN	AR 4.12	2	3	6	20
136	Kłodzko	Podgródzie	10	AR 12.15/3	1	3	2	34
137	Kłodzko	Podgródzie	10	AR 12.15/3	1	3	1	147
138	Kłodzko	Podgródzie	12	AR 12.11	1	3	1	168
139	Kłodzko	Połabska	BN	AR 1.4/10	1	3	4	45
140	Kłodzko	Półwiejska	11 a	AR 13.38/2	2	3	4	42
141	Kłodzko	Półwiejska	4	AR 6.68/2	2	3	1	211
142	Kłodzko	Półwiejska	5	AR 15.18	2	3	2	89
143	Kłodzko	Półwiejska	5	AR 15.18	2	3	2	143
144	Kłodzko	Półwiejska	5	AR 15.18	2	3	2	443
145	Kłodzko	Półwiejska	11	AR 13.41	2	3	7	10
146	Kłodzko	Półwiejska	16	AR 7.8/1	2	3	6	75
147	Kłodzko	Półwiejska	17	AR 14.2	2	3	6	47
148	Kłodzko	Rodzinna	BN	AR 2.147/18	2	3	6	37
149	Kłodzko	Sierpowa	1	AR 8.1	2	2	4	692
150	Kłodzko	Skośna	21	AR 6.26	2	3	2	178
151	Kłodzko	Sportowa	2	AR 2.1	2	3	6	537
152	Kłodzko	Spółdzielcza	13	AR 2.1/4	2	3	6	12
153	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	21,23	AR 1.3/2	1	3	6	89
154	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	22	AR 2.3/5	2	3	6	15

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Rodzaj obiektu	Ilość azbestu w m ²
155	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	50	AR 3.1	2	3	7	6
156	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	71	AR 3.12	2	3	6	33
157	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	71	AR 3.12	2	3	6	167
158	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	71	AR 3.12	2	3	2	594
159	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	79	AR 5.2	2	3	6	15
160	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	20 a	AR 2.3/88	2	3	6	250
161	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	40 c	AR 2.16/20	2	3	6	30
162	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	40 c	AR 2.16/20	2	3	6	30
163	Kłodzko	Stanisława Wyspiańskiego	BN	AR 3.20	2	3	6	1209
164	Kłodzko	Szpitalna	1	AR 2.17/5	2	2	6	51
165	Kłodzko	Szpitalna	1	AR 2.17/5	2	3	2	77
166	Kłodzko	Szpitalna	1	AR 2.17/5	2	2	2	88
167	Kłodzko	Szpitalna	1	AR 2.17/5	2	2	6	136
168	Kłodzko	Szpitalna	BN	AR 1.12/4	2	3	4	86
169	Kłodzko	Szpitalna	BN	AR 10.2/2	2	3	6	13
170	Kłodzko	Śląska	19	AR 5.7/1	2	2	6	122
171	Kłodzko	Śląska	19	AR 5.7/1	2	2	6	129
172	Kłodzko	Śląska	21	AR 5.9	1	3	6	40
173	Kłodzko	Śląska	24	AR 2.33	2	2	6	268
174	Kłodzko	Świerkowa	3	AR 13.23/9	1	3	1	140
175	Kłodzko	Świerkowa	20	AR 12.21/16	1	3	1	137
176	Kłodzko	Warty	10	AR 13.4/2	2	2	1	136
177	Kłodzko	Warty	50	AR 6.27	2	3	6	30
178	Kłodzko	Warty	56	AR 6.23	2	3	6	20
179	Kłodzko	Warty	58	AR 6.22	2	3	6	5
180	Kłodzko	Warty	58	AR 6.22	2	3	6	20
181	Kłodzko	Wiejska	1	AR 5.4	2	3	6	10
182	Kłodzko	Wielisławska	4 a	AR 3.1	2	3	6	46
183	Kłodzko	Wielisławska	4 a	AR 3.2	2	3	6	20
184	Kłodzko	Wielisławska	3	AR 6.8	2	3	6	14
185	Kłodzko	Wielisławska	4	AR 3.2	2	3	6	16
186	Kłodzko	Wielisławska	10	AR 3.11	2	3	2	355
187	Kłodzko	Wielisławska	6'	AR 3.9	2	3	6	24
188	Kłodzko	Wielisławska	6'	AR 3.9	2	3	6	54
189	Kłodzko	Wielisławska	BN	AR 3.15/2	2	3	6	10
190	Kłodzko	Wilcza	12	AR 1.29	2	3	6	15
191	Kłodzko	Władysława Orkana	12	AR 1.9	2	3	6	66
192	Kłodzko	Władysława Orkana	14	AR 1.10	2	3	6	71
193	Kłodzko	Wodna	10	AR 1.90/1	1	3	1	221
194	Kłodzko	Zagórze	4	AR 14.15	2	3	6	10
195	Kłodzko	Zagórze	7	AR 14.44/2	2	3	1	177
196	Kłodzko	Zagórze	9	AR 14.45	2	3	6	15
197	Kłodzko	Zagórze	13	AR 14.27	2	3	2	123
198	Kłodzko	Zagórze	15	AR 14.26	2	3	2	431
199	Kłodzko	Zajęcza	8	AR 25.14/19	2	3	4	495
200	Kłodzko	Zajęcza	8	AR 25.14/3	2	3	4	228
201	Kłodzko	Zajęcza	16	AR 25.7	2	3	6	6
202	Kłodzko	Zajęcza	20	AR 25.2/1	2	3	6	5
203	Kłodzko	Zajęcza	20	AR 25.2/1	2	3	6	39
204	Kłodzko	Zajęcza	20	AR 25.2/1	2	3	6	59
205	Kłodzko	Zajęcza	20	AR 25.2/1	2	3	6	100
206	Kłodzko	Zajęcza	5 - 7	AR 28.10	2	3	2	126

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Rodzaj obiektu	Ilość azbestu w m ²
207	Kłodzko	Zajęcza	5 - 7	AR 28.10	2	3	2	184
208	Kłodzko	Zajęcza	5 - 7	AR 28.10	2	3	2	218
209	Kłodzko	Zajęcza	5 - 7	AR 28.10	2	3	2	387
210	Kłodzko	Zajęcza	5 - 7	AR 28.12	2	3	6	54
211	Kłodzko	Zajęcza	4 k	AR 29.30/10	2	3	4	386
212	Kłodzko	Zamiejska	17	AR 10.11/1	1	3	1	50
213	Kłodzko	Zamiejska	23	AR 10.6	2	3	6	50
214	Kłodzko	Zamiejska	40	AR 3.27/2	2	2	6	20
215	Kłodzko	Zamiejska	50	AR 3.13/1	2	3	6	5
216	Kłodzko	Zamiejska	21 b	AR 10.10/3	2	3	6	18
217	Kłodzko	Zygmunta Krasieńskiego	241	AR 3.6	2	3	6	20
218	Kłodzko		BN	AR 8.12/5	1	3	4	112

Objaśnienia:

Rodzaj płyt:

- 1 - płyty azbestowo-cementowe płaskie
- 2 - płyty azbestowo-cementowe faliste

Stan płyt:

- 1 - wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie
- 2 - ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku
- 3 - ponowna ocena w terminie do 5 lat

Rodzaj obiektu :

- 1 - mieszkalny
- 2 - gospodarczy
- 3 - mieszkalno-gospodarczy
- 4 - przemysłowy
- 5 - użyteczności publicznej
- 6 - inny
- 7 - nie dotyczy